

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ

У НОМЕРІ:

- **СОЦІАЛЬНА СФЕРА**

- ∨ *Підтримка біженців від війни в Україні*

- ∨ *Підтримка позичальників, які втратили майно у зв'язку з веденням бойових дій*

- **ДЕРЖАВНИЙ АПАРАТ**

- ∨ *Оптимізація державного апарату в Україні в умовах війни*

№ 20 (242) ГРУДЕНЬ 2022

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ**

№ 20 (242) 2022

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

Додаток до журналу
«УКРАЇНА: ПОДІЇ, ФАКТИ, КОМЕНТАРІ»

Засновники:

Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Головний редактор

Ю. Половинчак

Редакційна колегія:

Н. Іванова (відповідальна за випуск), Т. Дубас,
Ю. Калініна-Симончук

Заснований у 2011 році
Видається двічі на місяць

Передрук – тільки з дозволу редакції

З повнотекстовою версією видання можна
ознайомитись на сайті

Центру досліджень соціальних комунікацій
nbuviar.gov.ua

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Президент України підписав Закон
про відпустки військовослужбовцям
під час війни: кому, коли і скільки..... 3
Уряд ухвалив Стратегію впровадження
гендерної рівності у сфері освіти
до 2030 року..... 3

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Закірова С.
Підтримка біженців від війни в Україні:
огляд інформаційних ресурсів 5
Беззуб І.
Оптимізація державного апарату
в Україні в умовах війни 11
Чернявська Л.
Підтримка позичальників, які втратили
майно у зв'язку з веденням бойових дій:
українці зможуть списати кредити
за знищені житло та авто 19

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *..... 26

Шановні друзі, колеги!

Колектив Національної юридичної бібліотеки НБУВ
щиро вітає з прийдешніми святами!
Бажаємо миру, добробуту, щирості та любові навколо.
Зігріймо своїм теплом друзів,
поділимося надією з тим, хто зневірився.
Нехай здійсняться найбажаніші мрії,
відбудуться несподівані та радісні події,
життя наповниться добротою і світлом!
Свободи рідній Україні!
Сили і віри, що добро переможе!
З Новим Роком та Різдвом Христовим!

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Президент України підписав Закон про відпустки військовослужбовцям під час війни: кому, коли і скільки

20 грудня 2022 р. Президент України підписав Закон України від 01.12.2022 р. № 2822-ІХ «Про внесення зміни до пункту 18 статті 10-1 Закону України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей” щодо надання військовослужбовцям відпусток під час дії воєнного стану» (законопроект № 8081 від 28.09.2022 р.).

Закон передбачає, що в особливий період під час дії воєнного стану військовослужбовцям можуть надаватися:

- частина щорічної основної відпустки;
- відпустка за сімейними обставинами та з інших поважних причин із збереженням грошового забезпечення.

Однак тривалість зазначених відпусток обмежена однаковим інтервалом часу. Так, кожна із зазначених відпусток може бути надана

тривалістю не більш як 10 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду в межах України до місця проведення відпустки та назад, але не більше двох діб в один кінець.

Але і це не все. У Законі № 2822-ІХ прописали ще одну додаткову умову для надання частини щорічної основної відпустки військовослужбовцям. Так, частина щорічної основної відпустки може бути надана один раз протягом календарного року за умови одночасної відсутності не більше 30 % загальної чисельності військовослужбовців певної категорії відповідного підрозділу.

Закон набере чинності з дня, наступного за днем його опублікування (Бухгалтер.ua (https://buh.ligazakon.net/news/216199_prezident-pdpisav-zakon-pro-vdpustki-vyskovosluzhbovtsyam-pdchas-vyni-komu-koli-skiki)). – 2022. – 21.12).

Уряд ухвалив Стратегію впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року

Кабінет Міністрів України ухвалив Стратегію впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 р., а також затвердив операційний план її реалізації (2022–2024).

Документ розроблений з метою реалізації державної політики забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у сфері освіти та на виконання Державної стратегії забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків до 2030 р. у рамках реалізації зобов’язань уряду України, взятих в межах міжнародної ініціативи «Партнерство Біарріц».

«Повномасштабна війна показала, що для стійкості та подальшої повоєнної відбудови й розвитку України потрібна однакова залученість як жінок, так і чоловіків у всіх сферах життя. Крім того, рівні права та можливості – одна з ключових цінностей ЄС, – прокоментувала віцепрем’єр-міністр з питань європейської

та євроатлантичної інтеграції України О. Стефанішина, – Відтак, маємо зробити усе можливе, аби сьогоднішня молодь росла без жодних стереотипів та дискримінації, навіть попри триваючу війну. Ухвалена Стратегія – це фундамент розвитку нашого майбутнього покоління на принципах рівності та в умовах рівних можливостей для кожного».

Головною метою Стратегії є комплексне впровадження принципів забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків і недискримінації за будь-якою ознакою в системі освіти та визначення шляхів дотримання гендерного підходу на всіх рівнях та сферах освіти.

Стратегія зокрема спрямована на:

- комплексне впровадження принципів і заходів щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, поваги

до людської гідності та недискримінації у нормативно-правових документах у сфері освіти;

– вдосконалення освітнього процесу на засадах рівності прав та можливостей жінок і чоловіків, недискримінації та протидії будь-якого роду насильства;

– посилення компетенції і професійних можливостей фахівчинь і фахівців із питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;

– розширення міжнародного співробітництва у сфері освіти щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;

– впровадження практик інклюзивності у сфері освіти як основи подолання наслідків повномасштабної війни.

Для реалізації стратегії передбачається:

– організація просвітницької діяльності, інформаційна підтримка працівниць і працівників закладів освіти з питань забезпечення рівних прав та можливостей;

– розроблення для закладів освіти навчальних програм із забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;

– формування кадрового потенціалу закладів освіти, здатного впроваджувати принципи забезпечення рівних прав та можливостей;

– підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівниць/працівників за всіма спеціальностями щодо забезпечення рівних прав та можливостей;

– організація коротко– та довгострокового навчання та стажування студенток/студентів, аспіранток/аспірантів, докторанток/докторантів за науковими програмами із забезпечення рівних прав та можливостей;

– організація та проведення наукових заходів, наукових досліджень з питань забезпечення рівних прав та можливостей;

– створення мережі дослідницьких центрів із забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та фахового експертного середовища тощо.

Стратегія впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 р. та операційний план її реалізації розроблені Міністерством освіти і науки України.

Довідково

11 вересня 2020 р. Україна приєдналась до «Партнерства Біарріц». Україна взяла на себе зобов'язання у п'яти сферах:

– розвиток безбар'єрного публічного простору, дружнього до сімей з дітьми та маломобільних груп населення;

– навчання дітей принципів рівності жінок і чоловіків;

– запобігання насильству;

– зменшення розриву в оплаті праці жінок і чоловіків;

– створення більших можливостей для чоловіків піклуватися про дітей.

12 серпня 2022 р. Кабінет Міністрів України схвалив Державну стратегію забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків на період до 2030 р. та зокрема операційний план з її реалізації на 2022–2024 рр. Ухвалена Стратегія–комплексний документ, який визначає пріоритетні напрями консолідованих дій центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства, суб'єктів господарювання для зменшення гендерної нерівності в усіх сферах життєдіяльності суспільства (*Урядовий нормал* (<https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-ukhvalyv-stratehiu-vprovadzhenia-hendernoi-rivnosti-u-sferi-osvity-do-2030-roku>). – 2022. – 20.12).

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

С. Закірова, канд. іст. наук, доцент, зав. відділу НЮБ НБУВ

Підтримка біженців від війни в Україні: огляд інформаційних ресурсів

Дев'ятий місяць поспіль Україна бореться з широкомасштабним вторгненням РФ у нашу країну. Одним із наслідків повномасштабної агресії Росії в Україну стала масова хвиля внутрішнього і зовнішнього переселення наших громадян.

Якщо виходити з відомостей, які повідомляє «РБК-Україна» з посиланням на проект Закону про державний бюджет на 2023 р., населення України станом на 1 січня 2022 р. становило 34,5 млн осіб, а приблизна чисельність ВПО і біженців на сьогодні складає понад 11 млн осіб, то майже третина населення нашої держави вимушені покинути власні домівки і тікати від війни.

За даними Міністерства соціальної політики України, станом на 3 жовтня 2022 р. кількість офіційно зареєстрованих внутрішніх переселенців з початку російського вторгнення збільшилася до 4,6 млн людей, але зважаючи на українські реалії військового часу, чисельність ВПО може бути значно більшою.

Кількість українських біженців майже у 2 рази більша. Станом на 11 жовтня 2022 р. за даними порталу оперативних відомостей Організації Об'єднаних Націй щодо біженців в Україні, в Європі налічується 7 млн 678 тис. 757 українських громадян, що вимушені були покинути власну країну через військову агресію РФ. Статус тимчасового захисту або аналогічні національні системні статуси захисту переселенців з інших країн в Європі вже отримали 4 млн 350 тис. 995 українців.

До цих цифр варто додати чисельність наших громадян-біженців у США і Канаді, відповідно – біля 100 тис. і понад 65 тис. (URL: <https://thepage.ua/ua/news/majzhe-75-mln-ukrayinskih-bizhenciv-nalichuyetsya-u-sviti>).

Особливо актуальною для захисту наших біженців у Європі стала спеціальна процедура, яку було створено на випадок воєнного конфлікту

в державах Європи понад 20 років тому, проте вперше її було активовано саме для українських громадян після початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну 24 лютого 2022 р. Правову основу цієї процедури становить Директива № 2001/55/ЄС «Про мінімальні стандарти надання тимчасового захисту у разі масового напливу переміщених осіб та про заходи, що сприяють збалансованості зусиль між державами-членами щодо прийому таких осіб та несення їх наслідків» (далі – Директива про тимчасовий захист), яку була прийнято 20 липня 2001 р.

Рішення застосувати Директиву № 2001/55/ЄС Рада ЄС прийняла вже 4 березня 2022 р. Директива призначена, аби особа мала можливість швидше і простіше отримати статус біженця або оформити тимчасовий притулок, оминаючи при цьому стандартну процедуру. Починаючи з 2017 р., після ухвалення закону про безвізовий режим із Шенгенською зоною, українцям законно можна було перебувати на території цих країн не більше 90 днів. Директива про тимчасовий захист знімає зазначене обмеження часу перебування в країнах Європи. Тимчасовий захист надається терміном на один рік, але, залежно від подій в Україні, його можуть продовжити. Якщо до закінчення терміну дії захисту ситуація не зміниться, то документ автоматично продовжується ще на один рік, і так буде знову, при необхідності. Термін продовження тимчасового захисту для українців становить 3 роки або до того моменту, коли ситуація в Україні не нормалізується.

10 жовтня 2022 р. єврокомісар із внутрішніх справ І. Йоганссон оголосила рішення Європейської комісії про продовження дію Директиви про тимчасовий захист біженців з України в ЄС щонайменше до березня 2024 р. За словами єврокомісара, з початку російського вторгнення в Україну Європейський Союз

вперше в історії та у рекордні терміни активував Директиву тимчасового захисту, під «парасолькою» якої нині перебувають 4,2 млн українців. Це надає їм допомогу у пошуку приміщень для проживання, у медичному обслуговуванні, в доступі до освіти та право входження на трудовий ринок ЄС.

Не менш важливою стала й інша заява єврокомісара І. Йоганссон, що стосується українців, які повертаються назад в Україну на тривалий час, але можуть знову бути змушені шукати притулку на території ЄС. Зазвичай, такий виїзд на тривалий час позбавляє людину статусу біженця в ЄС та відповідного захисту, але для українців буде зроблено виняток з цього правила. За її словами, українцям не потрібно перереєструватися, коли вони повертаються назад до Європи. Єврокомісара І. Йоганссон зазначила, що українці можуть зберігати тимчасовий захист, який вони отримали в країні-члені ЄС. Єдина річ, яку необхідно зробити, – це повідомити національним та місцевим органам влади в приймаючій країні, що ви повертаєтесь до України. Але при цьому українським біженцям не потрібно повертати (реєстраційну) картку, і вони можуть зберігати відповідну реєстрацію. Нашим громадянам, наголосила єврокомісар, потрібно лише повідомити про повернення, що спрощує рух, якщо українцям буде необхідно рятуватися знову.

Ескалація бойових дій з ракетними обстрілами і використанням ударних дронів, як і виклики зимового періоду можуть призвести до значного збільшення процесу внутрішнього і зовнішнього переміщення в Україні. На ризики збільшення чисельності українських біженців звернув увагу і Директор Європейського відділення ВООЗ Г. Ключе. 14 жовтня 2022 р. у заяві щодо діяльності цієї міжнародної організації в умовах широкомасштабного вторгнення РФ в Україну він наголосив, що за оцінками ВООЗ, 2–3 млн українців змушені будуть переміщуватись всередині країни, а також очікується черговий потік біженців до сусідніх країн.

Ситуація з українськими біженцями суттєво ускладнюється тим, що у більшості – це жінки

з дітьми. В оприлюдненому 15 червня 2022 р. Комітетом Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів аналізі захисту українських біженців в країнах Європейського Союзу зазначається, що у 83 % вимушених переселенців – жінки.

А за даними соціологічного дослідження Центру Разумкова від 30 серпня 2022 р., жінки становлять 93 % біженців! Найбільші вікові групи респондентів становлять люди віком від 30 до 39 років (42 %) та від 40 до 49 років (29 %); 74 % – виїхали за кордон разом із дітьми; 82 % – отримали статус тимчасового захисту в країні перебування; 83 % біженців – люди з вищою або незакінченою вищою освітою; 90 % – до переселення мешкали у містах. Ліва частка біженців під час опитування відповіли, що не володіли мовою держави, до якої вони вимушено переселилися. Дослідження виявило, що рівень володіння біженцями мовою країни, в якій перебувають, (за шкалою від 0 до 10, де «0» – зовсім не володієте, а «10» – вільно володієте) в середньому дорівнює 2,7 балів, а відповідно англійською мовою – 4,3.

Вкрай важливе значення для вимушених переселенців як в межах країни, так і за кордоном має інформаційна підтримка. Опинившись у незвичних обставинах на нових територіях, справжнім викликом для людини є отримання інформації про безпечне місце перебування. Частина біженців точно знають, куди вони будуть рухатися далі після перетину кордону, але не знають, чи це можливо і як організувати такий переїзд. Інші біженці взагалі не готові назвати подальше місце перебування, оскільки вирішували більш важливе завдання – вивести дітей у безпечне місце.

На допомогу особі, що втратила свій дім і навіть не уявляє, куди вона може поїхати, приходять волонтери, які організують отримання допомоги в складних життєвих обставинах. Наприклад, Фондація «Відкритий Діалог», що була заснована в Польщі ще у 2009 р., зустрічає біженців одразу після перетину українсько-польського кордону. Як зазначається на сайті, якщо біженець не знає, в яку країну він хоче поїхати або де зупинитися, фундація надає актуальні варіанти

та інформацію про державну підтримку, яка надається у кожній країні. Якщо людина вирішує поїхати, ми зв'язуємося з фондами, з якими ми співпрацюємо, та з'єднуємо людину або сім'ю з стороною, що може їх прийняти. На сайті Фундації зазначається – «Ми допомагаємо оформити всі документи, забезпечуємо авіа- та автобусні перевезення та, якщо необхідно, надаємо житло, щоб біженці могли комфортно відпочити та дочекатися своєї подорожі. За допомогою іноземних фондів, а також приватних донорів ми можемо організувати безкоштовний транспорт як повітряний, так і наземний. Для того, щоб допомога була ефективною, ми намагаємося організувати транспорт так, щоб використати всі місця в автобусі або машині та досягти максимального ефекту від витрачених коштів» (URL: <https://ua.odfoundation.eu/a/254792,u-ramkah-nashoyi-dijalnosti-jak-centru-z-pereselennja-bizhencivmu-vzhe-dopomohly-ponad-1-000-osib>).

Аналогічну підтримку наших земляків, котрі, рятуючись від війни, виїхали за кордон, надають волонтери українського простору добра Goodacity. На спеціальній сторінці <https://ukraine.goodacity.org> зазначається, «Сайт створений для того, аби ви знали: навіть якщо ви зараз не в Україні, ви – не самі! Тут можуть знайти допомогу та корисну інформацію ті, хто, рятуючись від війни, був змушений покинути країну і шукати безпечного притулку за кордоном». Як зазначають волонтери Goodacity, для того, аби допомогти вимушеним переселенцям із України адаптуватися до нового життя за кордоном, на сайті вони зібрали та структурували корисні відомості по 15 країнах Європи, а також для того, щоб шукати потрібну інформацію було легко та зручно, розташували її за категоріями – «Житло», «Робота», «Медична допомога», «Освіта та мова», «Транспорт».

Часто волонтерські функції соціальної підтримки виконують приватні особи. Так, українка Ю. Белова, яка вісім років проживає в Італії, а після повномасштабного вторгнення РФ в Україну почала допомагати нашим співвітчизникам, зазначає, що перші потреби біженців дуже прості – виспатися, помитися,

зняти одяг, у якому вони їхали п'ять–шість днів, випити гарячого чаю, поїсти гарячої їжі. За її словами, біженцям треба відпочити й зрозуміти, що тут є тиша, мир, можна спокійно виходити на вулицю і жити нормальним життям.

Важливу роль для українських громадян, які вимушені були покинути власні домівки і виїхати до більш безпечних місць, відіграють спеціальні інформаційні ресурси, портали, веб-сторінки та сайти. Інформативне наповнення таких ресурсів розрізняється, проте всі вони створюють додаткові можливості для пошуку кращих умов місць вимушеного перебування. Завдяки ознайомленню з матеріалами відповідних ресурсів українські громадяни можуть бути більш підготовленими для того, як спланувати безпечну евакуацію до нового місця тимчасового перебування.

Практично одразу після початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну, Міністерство закордонних справ України, реагуючи на нові потреби українських громадян, які через воєнні дії мають намір виїхати за кордон, створило спеціальний розділ «ВИЇЖДЖАСТЕ ЧЕРЕЗ ВІЙНУ?» в інформаційному сайті «ІНТЕРАКТИВНА КАРТА СВІТУ».

Цей інтерактивний ресурс є спрощеною картографічною моделлю для відображення особливостей в'їзду в країни світу з метою допомоги громадянам України, які планують свою подорож за кордон. Мапа відображає інформацію про те, в яких державах створено спеціальний режим для українських біженців, а в яких – діють загальні правила.

Інформаційний ресурс оновлюється в режимі реального часу, відображає можливості та пільги для українців у різних державах світу. Додатково корисним на цьому ресурсі є можливість біженців зареєструватися в системі ДРУГ, аби залишатися на постійному зв'язку з українськими консульствами.

Ресурс містить згруповану для кожної держави світу різноманітну корисну інформацію про умови в'їзду до країни та перебування в ній, можливості отримання спеціальних статусів (тимчасовий захист, біженство), соціальну і фінансову допомогу, організацію медичного

обслуговування і психологічної допомоги, освітні ресурси, транспорт та інші необхідні відомості для осіб, що через війну виїхали за межі України (URL: <https://tripadvisor.mfa.gov.ua>).

До допомоги українцям тимчасово влаштуватися за межами своєї держави долучилася вся міжнародна спільнота, було запроваджено сотні ініціатив для їхньої підтримки. Допомогти біженцям з України намагаються різні приватні та юридичні особи – від невеликих волонтерських громад до відомих міжнародних організацій і державних служб. Створюються інформаційні сторінки, де акумульовано різноманітні відомості з корисними ресурсами про житло, роботу, транспорт, соціальний захист тощо в різних державах світу. На таких ресурсних сторінках, які постійно оновлюються, наводиться список ініціатив із описом того, як можна отримати підтримку (UEL: <https://euneighbourseast.eu/uk/standwithukraine/refugees>).

Спеціальний розділ «ІНФОРМАЦІЙНА ПІДТРИМКА УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ» створено на порталі Світового Конгресу Українців. Він призначений для інформування громадян України, яким через воєнні дії довелося покинути територію України і зараз перебувати у статусі тимчасово переміщених осіб (ТПО) на території різних країн світу (URL: <https://www.ukrainianworldcongress.org/ua/informacziyna-pidtrymka-ukrayinskyh-bizhencziv>).

Відвідувачі порталу можуть отримати інформаційну підтримку в таких питаннях: пункти перетину кордону; державні та громадські організації/пункти підтримки; соціальна допомога (житло, працевлаштування); приймальні пункти; медицина; освіта. Інформаційний ресурс пропонує зазначені відомості щодо країн Європи та США.

На порталі Європейської комісії створено спеціальний вебсайт з інформацією для людей, які рятуються від війни в Україні – «Солідарність ЄС з Україною» (URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/information-people-fleeing-war-ukraine_uk#preparing-to-go-or-move-back-to-ukraine).

Автори ресурсу особливу увагу приділяють можливостям отримання статусу осіб, яким може бути надано тимчасовий притулок, розглядають умови, за яких особа може подати заяву про міжнародний захист у ЄС, а також просити допомогу для репатріації. Важливим є те, що портал містить зразки документів, які дозволяють біженцю від війни в Україні безпечно перебувати в ЄС (URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/information-people-fleeing-war-ukraine_uk#preparing-to-go-or-move-back-to-ukraine).

Практично кожна з держав, що приймають біженців з України, створили спеціальні веб-сайти. На таких порталах розміщують актуальну інформацію для українських громадян-переселенців, можливості отримання різних статусів допомоги та захисту, фінансової підтримки, працевлаштування, пропозиції розміщення і забезпечення житлом.

Найбільшу підтримку з перших годин широкомасштабного вторгнення РФ в Україну 24 лютого 2022 р. українським біженцям надає Польська Республіка. Тут створено найбільшу кількість ресурсів, які допомагають українським громадянам зорієнтуватися в обставинах вимушеного переміщення. Серед засновників відповідних порталів – державні, національні і міжнародні установи, громадські організації, благодійні фонди, приватні особи (URL: https://pl.usembassy.gov/visas/humanitarian_assistance_visas_ukr/, <https://www.gov.pl/web/ua/Sotsialni-vyplaty>, <https://ua.pl/>, <https://www.biznes.gov.pl/pl/portal/031478#2>, <https://zielonalinia.gov.pl/-/otrimaj-nomer-pesel-ta-dovirenij-profil->, <https://www.yavp.pl/uk>, <https://inpoland.net.pl/?s=%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0>, <https://www.ukrainianinpoland.pl>).

Дуже важливим для людини, яка за складних умов життя опинилася в чужій країні, є розміщення на порталах державних нормативно-правових актів і документів, які необхідно знати біженцю і заповнити особі для перебування у певній країні. Наприклад, відповідна сторінка Міграційної служби Швеції інформує українських біженців про те, що урядом прийнято рішення, відповідно до якого особи, які подали заяву на отримання захисту

відповідно до Директиви про тимчасовий захист і не мають власних грошей, повинні мати можливість отримати фінансову підтримку від Міграційної служби Швеції, не чекаючи на отримання рішення про дозвіл на проживання (URL: <https://www.migrationsverket.se/Other-languages/Ukrainska/Direktiva-pro-timcasovij-zahist.html>).

Федеральне відомство з питань міграції та біженців ФРН на своєму офіційному сайті постійно розміщує спеціальні файли «Запитання та відповіді про в'їзд з України та перебування в Німеччині» із зазначенням дати, на яку складено документ. Як повідомляють офіційні джерела, відповіді на питання, що часто ставляться (FAQ) про в'їзд і перебування відповідають інформації, яка є у наявності у федерального відомства на момент оприлюднення. По мірі надходження нової інформації ці відповіді оновлюються та оприлюднюються (URL: <https://www.bamf.de/DE/Themen/AsylFluechtlingsschutz/ResettlementRelocation/InformationenEinreiseUkraine/informationen-einreise-ukraine-node.html>).

На спеціально створених для українських біженців сайтах німецьких федеральних земель також розміщуються файли з актуальними запитаннями та відповідями про в'їзд та перебування в Німеччині, що дозволяє біженцю орієнтуватися у змінах нормативно-правової бази держави перебування і можливостях отримання різноманітної підтримки. Так, на відповідній сторінці уряду німецької землі Нижня Саксонія розміщено найважливішу інформацію та контактні дані з питань щодо в'їзду в Німеччину (Нижню Саксонію) з України, а також консультації та пропозиції про допомогу (URL: https://www.niedersachsen.de/ukraine/krieg_in_der_ukraine_ukrainisch/vijnav-ukraini-zapitanna-ta-vidpovid-209948.html).

Спеціальні «Путівники» для українців, які через війну вимушені покинути свою країну та переїхати в інші держави, також створено і розміщено на відповідних сайтах у Великій Британії, Австрії, Болгарії, Чехії, Канаді, Швеції, Норвегії та інших державах світу.

Важливе завдання накопичення і представлення інформації щодо підтримки

біженців від війни в Україні виконує інформаційно-аналітичний ресурс «БІЖЕНЦІ ТА ВИМУШЕНО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ | REFUGEES AND INTERNALLY DISPLACED PERSONS». Проект, розроблений Національною юридичною бібліотекою України у співпраці з Інститутом інформаційних технологій Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у березні 2022 р., має на меті акумулювання наявних ресурсів та створення структурованої бази даних, що відображає національні і міжнародні напрацювання у сфері захисту прав вимушених переселенців, їх інтеграції у нові приймаючі громади, використання соціального потенціалу внутрішньо переміщених осіб, широке залучення ВПО до розвитку територіальних громад (URL: <http://nowar.nbu.gov.ua>).

Ресурс складається з чотирьох основних кейсів: правовий, інформаційний, науковий і організаційно-методичний.

Особливістю даного проєкту є те, що він містить не тільки інформацію для практичного використання осіб, які вимушені були покинути власні домівки й стати біженцями і переселенцями, але й має значний науковий і організаційний потенціал. Портал формує та систематизує електронну колекцію інформаційних ресурсів, які включають найважливіші новини; інфографіку; довідкові, нормативно-правові та картографічні матеріали; добірку щотижневого бюлетеню інформаційних матеріалів «Вимушені переселенці: стан, проблеми, перспективи»; наукові монографії, статті та інші публікації; корисні інтернет-ресурси тощо.

Представлені матеріали ресурсу дозволяють створити різнопланові архіви відомостей та джерел, що стануть у нагоді як сучасним, так і майбутнім дослідникам і користувачам. Інформаційно-аналітичний портал містить важливу інформацію не тільки для біженців і внутрішньо переміщених осіб, але і для фахівців державних та регіональних органів управління, місцевого самоврядування, представників територіальних громад, громадських організацій, бібліотечних установ, науковців, освітян, а також усіх

зацікавлених у вирішенні відповідних проблем.

Інформаційну підтримку українським біженцям активно надають громадські організації та благодійні установи в Україні. Зокрема, розгорнутий інформаційний матеріал щодо особливості становища особи, яка після широкомасштабного вторгнення РФ в Україну 24 лютого 2022 р. вимушено покинула власну країну і переїхала до іншої держави, представлений на сайті Української Гельсінської спілки з прав людини. Фахівцями УГСПЛ підготовлено ретельну «Інструкцію для біженців щодо порядку виїзду за кордон» (URL: <https://helsinki.org.ua/articles/instruktsiia-dlia-bizhentsiv-shchodo-poriadku-vyizdu-za-kordon>).

Матеріал роз'яснює, що порядок в'їзду до іноземної держави регулюється законодавством відповідної держави, а також містить інформацію про необхідні документи при перетині кордону і перебуванні поза межами української держави. УГСПЛ акцентує увагу на правах біженців, особливостях перетину державного кордону, пунктів підтримки біженців у країні перебування. Правозахисники наголошують також і на обов'язках, які регламентуються як Конвенцією про статус біженців, так і особливостями правового регулювання такого статусу в кожній окремій країні світу.

Отже, важкі часи випробувань, в яких опинилися наші громадяни після 24 лютого 2022 р., ще раз довели, що одним із найцінніших ресурсів людини є взаємодопомога і підтримка. Для сотень тисяч наших громадян, які з початком повномасштабних бойових дій були змушені виїхати за кордон, суттєво актуалізувалися інформаційні потреби. Одночасно перед мільйонами українців постали питання про те, як облаштувати життя з нуля у новій країні, де і як шукати житло і роботу, куди звертатися по медичну допомогу; як оформити документи, влаштувати дітей до школи чи садочку, і ще тисячі інших великих і маленьких питань і завдань.

Відповіддю на інформаційні потреби українських біженців стали різноманітні

ресурси, вебпортали і спеціальні сторінки, різні за структурою і насиченістю матеріалами, країнами походження й авторами-розробниками. Натомість усі вони спрямовані на те, аби допомогти українцям пережити ці непрості часи, знайти в собі сили налагодити власне життя у новій країні перебування. Щоб із відновленими силами повернутися у вільну і незалежну Україну, і усім разом позбавити нашу Батьківщину страшних ран війни та зробити її ще більш квітучою і заможною (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: вебсайт газети Верховної Ради України «Голос України» (<http://www.golos.com.ua/article/361365>); офіційний сайт Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine#_ga=2.228732760.514168680.1646989952-176134281.1646551413); мультимедійна платформа іномовлення України Укрінформ (<https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3537174-zitlo-robota-mova-ak-zivut-ukrainski-bizenci-v-ottavi.html>); інформаційний портал Eur-Lex.Europa (<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2001/55/oj>); портал для українці у Польщі NASHA Polsha (<https://nashapolsha.pl/yes-prodovzhiv-zahist-ukrayinskih-pereselentsiv-do-2024-roku/>); інформаційний портал The Epoch Times (<https://www.epochtimes.com.ua/novyny-suspilstva/oon-ochikuye-na-novu-hvylyu-peremishchenyh-osib-video-146762>); вебсайт Центру Разумкова (<https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/nastroita-otsinky-ukrainskykh-bizhentsiv-lypen-serpen-2022p>); інформаційний портал «РБК-Україна» (<https://www.rbc.ua/rus/news/pravitelstvenazvali-chislennost-naseleniya-1663327492.html>); вебпортал СУСПІЛЬНЕ (<https://suspilne.media/288207-v-ukraini-46-miljonavnutrisnih-pereselenciv-minsocpolitiki/>, <https://suspilne.media/266241-ssa-prijnali-ponad-100-tisac-ukrainskih-bizenciv/>, <https://suspilne.media/223194-dopomaga-ukrainskim-bizencam-v-italii-volonterka-ulia-belova/>); вебсайт «Новинарня» (<https://novynarnia.com/2022/05/21/tymchasovyj-zahyst-yes-dlya-bizhenciv-z-ukrayiny-varto-znaty/>); вебсайт ZBRUC.eu. (<https://zbruc.eu/node/112373>).*

I. Беззуб, наук. співроб. НЮБ НБУВ

Оптимізація державного апарату в Україні в умовах війни

Воєнний стан і вимоги воєнної економіки створюють нові виклики для держави. Державний бюджет України в умовах повномасштабної війни перейшов у режим тотальної економії.

Наразі доходи держбюджету покривають менш як третину видатків України. Запровадити додаткові податки уряд не може, бо це завадить бізнесу і відновленню економіки. Зі скороченням видатків справи ще гірші. З початку війни уряд фінансує лише захищені статті, і навіть так іноді виникають труднощі. Отже, місця для бюджетного маневру майже немає.

Щомісяця утворюється багатомільярдний дефіцит, для покриття якого Україна звертається до міжнародних фінансових організацій та країн-партнерів.

Тож, щоб заощадити кошти влада ініціювала масштабне скорочення у держслужбі, зокрема, реформатування Кабміну. Як зазначають і Прем'єр-міністр України Д. Шмигаль, і міністр фінансів С. Марченко, сьогодні головна стаття економії – це зменшення витрат на органи державної влади.

Інформуючи про затвердження Кабінетом Міністрів України проєкту державного бюджету України на 2023 р., Прем'єр-міністр України, поміж іншого, повідомив про зменшення на понад 11 млрд грн фінансування органів влади, як про одну з можливостей наступного року заощадити бюджетні кошти. За словами голови уряду, скорочення будуть не лише у структурі міністерств, а й у структурі інспекцій, центральних органів виконавчої влади.

Спочатку проведуть функціональне обстеження вертикалі кожного міністерства, зокрема, функцій держави, які виконує те чи інше міністерство як галузева структура. Таких функцій досить багато, у різних міністерствах вони коливаються від кількох десятків до кількох тисяч. Серед цих функцій є такі, що застаріли, і вже ніколи державою не виконуватимуться в тому обсязі чи напрямках, у яких виконувались

раніше, наголосив Д. Шмигаль. За його словами, це пов'язано з різними причинами, зокрема війною та цифровізацією послуг.

Держава – найбільший роботодавець у країні. На держслужбі, в органах місцевого самоврядування, державних агентствах, комісіях, інспекціях, службах та на держпідприємствах загалом працюють понад 5 млн українців.

Пропонована реформа стосуватиметься лише державних службовців. Станом на травень 2022 р., за даними Національного агентства з питань державної служби, їх в Україні 168,2 тис. Ще 32,8 тис. посад залишаються вакантними. Тобто загальна штатна чисельність чиновницького апарату становить більше 200 тис. осіб. До них належать працівники Офісу Президента України, уряду, Верховної Ради України міністерств, центральних органів виконавчої влади та їх територіальних органів, обласних і районних адміністрацій, судів та інших державних установ.

Щодо виконавчої гілки влади, то в Україні діють 20 міністерств, 24 служби, 16 агентств, чотири інспекції, вісім ЦОВВ (центральних органів виконавчої влади) зі спеціальним статусом, три колегіальні органи та ще п'ять інших ЦОВВ. Звісно, таке нагромадження чиновників породжує бюрократію, призводить до дублювання функцій, додаткового навантаження на бюджет країни та зниження ефективності державного управління як такого. Недаремно Україна посідає 115 місце серед 192 країн за індексом ефективності уряду, зазначає адвокат, власник медіагрупи «Коментарі» В. Гольдський (URL: <https://politics.comments.ua/ua/news/domestic-policy/derzhavniy-aparat-maybutnogo-scho-ta-yak-treba-zminiti-v-ukraini-697602.html>).

Директор Crane IP Law Firm І. Нікітченко також вважає державний апарат в Україні роздутим. Саме тому, за показником кількості держслужбовців на душу населення Україна, наприклад, в дев'ять разів випереджає Естонію та навіть у 2,5 рази Казахстан.

Про те, що Верховна Рада України та уряд планують суттєво зменшити кількість чиновників, стало відомо у червні, коли відповідне доручення дав Президент України В. Зеленський.

Концепцію скорочення міністерств і відповідно кількості чиновників, уряд презентував під час Інвестиційного форуму у швейцарському м. Лугано 4 – 5 липня 2022 р. Документ пропонує скоротити кількість міністерств, центральних органів виконавчої влади та їх працівників, об'єднати функції всіх органів влади та позбутися непотрібних держпідприємств.

8 листопада 2022 р. В. Зеленський провів нараду, в якій взяли участь Прем'єр-міністр, віцепрем'єри та кілька членів уряду. На ній було узгоджено концепцію змін у Кабінеті Міністрів України. Відповідно до них, у новій структурі уряду буде, ймовірно, 14 міністерств замість діючих 20-ти.

За попередніми даними, Міністерство екології змінить назву на Міністерство екології та природних ресурсів. Міністерство культури та інформаційної політики займатиметься ще й питаннями європейської та євроатлантичної

інтеграції та називатиметься Міністерством євроінтеграції, культури та інформаційної політики. До Міністерства цифрової трансформації приєднають Національне агентство України з питань державної служби, і це все одно буде Міністерство цифрової трансформації.

Крім того, Міністерство розвитку громад та територій, Міністерство інфраструктури і Урядовий офіс з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій об'єднують у Міністерство розвитку інфраструктури і територій; Міністерство економіки, Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості і Міністерство аграрної політики та продовольства з'єднують у Міністерство економічного розвитку; Міністерство у справах ветеранів і Міністерство соціальної політики стануть Міністерством у справах ветеранів та соціальної політики.

Незмінними залишаться Міністерство оборони, Міністерство закордонних справ, Міністерство енергетики, Міністерство фінансів, Міністерство юстиції, Міністерство внутрішніх справ, Міністерство освіти та науки, Міністерство охорони здоров'я.

ПОТОЧНА ТА МАЙБУТНЯ СТРУКТУРА МІНІСТЕРСТВ ZN,UA	
МАЙБУТНЯ СТРУКТУРА 14 міністерств	ПОТОЧНА СТРУКТУРА 20 міністерств
МІНІСТЕРСТВО РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ТЕРИТОРІЙ	<ul style="list-style-type: none"> Міністерство розвитку громад та територій Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій Міністерство інфраструктури
МІНІСТЕРСТВО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ, КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМПОЛІТИКИ	<ul style="list-style-type: none"> Міністерство культури та інформаційної політики Питань європейської та євроатлантичної інтеграції
МІНІСТЕРСТВО ЕНЕРГЕТИКИ	<ul style="list-style-type: none"> Міністерство енергетики
МІНІСТЕРСТВО ЗАКОРДОННИХ СПРАВ	<ul style="list-style-type: none"> Міністерство закордонних справ
МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ	<ul style="list-style-type: none"> Міністерство юстиції
МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ	<ul style="list-style-type: none"> Міністерство фінансів
МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ	<ul style="list-style-type: none"> Міністерство внутрішніх справ
МІНІСТЕРСТВО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	<ul style="list-style-type: none"> Міністерство економіки Міністерство аграрної політики та продовольства Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості
МІНІСТЕРСТВО ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ	<ul style="list-style-type: none"> Міністерство цифрової трансформації НАДС (державна служба) Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості
МІНІСТЕРСТВО ЕКОЛОГІЇ	<ul style="list-style-type: none"> Міністерство екології та природних ресурсів
МІНІСТЕРСТВО У СПРАВАХ ВЕТЕРАНІВ ТА СОЦПОЛІТИКИ	<ul style="list-style-type: none"> Міністерство у справах ветеранів Міністерство соціальної політики
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	<ul style="list-style-type: none"> Міністерство охорони здоров'я
МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ	<ul style="list-style-type: none"> Міністерство оборони
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ Й НАУКИ	<ul style="list-style-type: none"> Міністерство освіти й науки

Джерело інформації: <https://kievlast.com.ua/news/v-ukraini-planuyut-skorotiti-kilkist-ministerstv-z-20-do-14zmi>

Внаслідок цього реформування Кабмін має намір скороти кількість працівників органів виконавчої влади з 237 тис. до 64 тис. осіб, тобто, майже втричі. Зокрема, у центральних апаратах міністерств – з 9,2 тис. до 2,8 тис. співробітників, у територіальних органах міністерств – з 17 тис. до понад 7 тис. співробітників. Крім того, зменшиться штат Пенсійного фонду, Податкової служби, Держстату. В їхніх центральних апаратах працюють 13 тис. осіб, у територіальних – 80 тис. Після реформи кількість таких органів скоротиться з 58 до 43, кількість працівників у їх центральних апаратах – до 4,3 тис. осіб, у територіальних – до менше ніж 40 тис. осіб.

До того ж, 21 вересня 2022 р. ВРУ ухвалила в цілому законопроект «Про внесення змін до Закону України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування” (нова редакція) та інших законодавчих актів України»,

зокрема, про злиття Пенсійного фонду та Фонду соцстрахування. Автори законопроекту у пояснювальній записці стверджують, що ліквідація Фонду соцстрахування зекономить державі до 2–3 млрд грн на рік.

Кількість працівників міністерств зменшиться також шляхом централізації функцій підтримки їхньої роботи в одній установі – Центрі уряду. Він замінить Секретаріат Кабміну та відповідатиме за бухгалтерію, управління персоналом та фінансами, юридичне забезпечення, ІТ-сектор, безпеку та адміністративно-господарську діяльність у всіх міністерствах. Тобто ці підрозділи в міністерствах зникнуть, що призведе до скорочення посад.

Центр уряду буде безпосередньо підпорядкований Прем’єр-міністру України і займатиметься координацією стратегій та програм.

Рішення	Ефекти від впровадження
<p>КМУ – єдина юридична особа</p> <p>Центр Уряду:</p> <p>Сервісні функції</p> <ul style="list-style-type: none"> Єдина бухгалтерія та управління фінансами Управління талантами Юридичне забезпечення ІТ/діджитал-інфраструктура Безпека Адміністративно-господарська діяльність <p>Стратегічні функції</p> <ul style="list-style-type: none"> Підготовка законопроектів і актів на основі розроблених міністерствами політик Підготовка консолідованих стратегій, Планів і Програм Дій Уряду на основі стратегій, розроблених міністерствами (координація розробки, консолідація, перевірка цілісності тощо) Юридична та стратегічна експертиза законопроектів (зокрема підготовлених у ВРУ щодо відповідності стратегічним документам) 	<p>Підвищення ефективності функцій</p> <p>Робота за єдиними стандартами SLA, що дає змогу гнучко керувати процесом надання внутрішніх послуг, швидко отримувати зворотній зв’язок та змінювати процеси за необхідності</p> <p>Суттєве скорочення витрат</p> <p>Концентрація компетенцій дає можливість перерозподілити навантаження та в разі скорочувати об’єм витрат на утримання та супровід процесу надання послуг</p> <p>Професіоналізація</p> <p>Централізовані сервіси дозволяють зібрати найкращих спеціалістів та впровадити сервісну модель, яка орієнтована на зростання якості сервісів</p> <p>Вбудоване постійне покращення</p> <p>Центр уряду буде виконувати функцію Center of Excellence, впроваджувати культуру постійного покращення (continuous improvement) завдяки зворотному зв’язку</p>

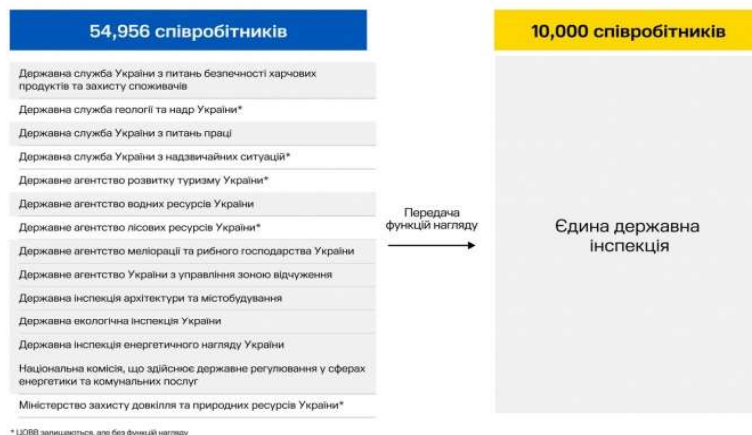
Джерело інформації: <https://www.volynnews.com/news/all/na-vykhid-kozhen-druhyy-uriad-hotuye-masshtabne-skorochennia-derzhsluzhbovtiv/>

За новою концепцією проводити перевірки зможе лише Єдина державна інспекція. Решту органів або ліквідують, або позбавлять контрольних функцій. Як наслідок, кількість

службовців, які здійснюють перевірки, зменшиться з 55 тис. до 10 тис. осіб. Скороченню штатів сприятимуть автоматизація, цифровізація та аутсорсинг.

Об'єднання інспекцій

Скорочення персоналу, зменшення перевірок, запобігання корупції, підвищення ефективності

Джерело інформації: <https://www.volynnews.com/news/all/na-vykhid-kozhen-druhyy-uriad-hotuye-masshtabne-skorochennia-derzhsluzhbovtsiv/>

Слід зазначити, що в розробці програми скорочення державного апарату активну участь бере віцепрем'єр-міністр – міністр цифрової трансформації М. Федоров, адже скорочення армії чиновників має відбутися і за допомогою цифровізації, діджиталізації. Його відомство має подбати про те, щоб чиновників замінювали електронні сервіси та системи. Наприклад, кількість користувачів програми «Дія» вже наближається до 18 млн людей. Завдяки подібним сервісам – звертатися до державних установ особисто українцям потрібно дедалі менше.

Дійсно, велика кількість чиновників створює зайві бар'єри для громадян та бізнесу, переконаний заступник керівника Офісу Президента України Р. Шурма. І найважливіше, держава не може собі дозволити й надалі фінансувати такий великий та неефективний держапарат, додав він.

Присутність держави у нашому житті потрібно скорочувати або робити її непомітною, каже очільниця парламентського Комітету з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів Г. Третякова, а М. Федоров робить це надзвичайно потужно.

У Національному агентстві державної служби переконані, що саме суцільна цифровізація має стати основою нової моделі публічної служби після війни. Ключове завдання держави полягає в тому, щоб через чиновницький

апарат надавати населенню якомога якісніші послуги, а не працевлаштувати якомога більше чиновників. Саме цифровізація публічної служби, на думку голови НАДС Н. Алюшиної, якраз і дозволить забезпечити якість послуг для громадян, а також – заощадити ресурси і час.

Слід зазначити, що в країні вже розпочався функціональний аудит, зокрема в міністерствах, в рамках якого буде проаналізований функціонал держапарату. За його підсумками від неактуальних в умовах війни функцій планують відмовитися, що також призведе до оптимізації апарату держслужбовців. За словами голови НАДС Н. Алюшиної, лише зважений підхід через функціональний аудит дозволить як зберегти керованість державним апаратом, так і оптимізувати витрати коштів.

У свою чергу, міністр Кабінету Міністрів України О. Немцінов переконаний, що перегляд функціоналу потрібен, щоб уникнути тих функцій, які в умовах воєнного стану є непотрібними, і, навпаки, для підсилення, наприклад, сектору безпеки, підсилення у зв'язку з отриманням України кандидатства на вступ в ЄС, тобто тих напрямків, які потребують посиленої уваги.

Н. Алюшина також наголошує, що пріоритетом реформи державного управління та індикатором членства України в ЄС є реформа системи оплати праці державних службовців.

Дійсно, досвід цивілізованих країн свідчить: щоб забезпечити належну якість, не потрібно розширювати армію чиновників. Треба підвищувати спроможності тих, хто працює в цій сфері, та в усілякий спосіб їх мотивувати – до креативу, ініціативності, процедурних спрощень, а також оберегати від корупційних спокус.

Одним з важливих завдань на цьому шляху є зміна підходів до оплати праці публічних службовців. Їхні заробітки мають бути конкурентними, аби вони по-справжньому трималися за посаду. Тому радянську систему рангів державної служби замінять на систему грейдів. Розмір зарплати залежатиме не від

трудового стажу, а від знань, навичок, ступеня впливу роботи на кінцевий результат і рівня відповідальності працівника.

Зарплата у структурі винагороди займе 70 %, а далі будуть бонуси за результатами роботи – виконання KPI (Key Performance Indicators, ключові показники ефективності) та поставлених завдань. Зараз у структурі зарплати чиновників частка окладу – 30 %, а решта 70 % – це надбавки та премії, які часто не залежать від ефективності.

Отже, основна мета реформи – підвищення ефективності діяльності інституту державної служби і зменшення видатків з держбюджету на утримання держслужбовців.

Яким мусить стати державний апарат?

Втричі меншим, вдвічі дешевшим, на порядок ефективнішим

01 Мінімум центральних органів влади

Скорочення кількості міністерств до 12
Скорочення кількості ЦОБВ на 30%
Зменшення граничної чисельності ЦОБВ на 40-70%

02 Жодних зайвих функцій

Всі ЦОБВ – єдиний експорт публічного права
Єдиний Центр Уряду – усі функції підтримки
Скорочення персоналу підтримки на 80%

03 Забрано базу для корупції

Усе майно введено з управління ЦОБВ
Управління – на Фонді національного відновлення
Скорочення кількості ДП до -50

04 Держава – це сервіс, зручний та дешевий

Контрольні функції щодо бізнесу – єдина Інспекція
Сервісні функції для населення – на базі ЦНАПів
Автоматизація, відкриті дані, скорочення на 50%

05 Мінімум чиновників на місцях

ОДА – консолідація та скорочення чисельності
РДА – фокус на нагляді, радикальне скорочення
Підтримка через єдиний Центр Уряду

06 Нова якість та мотивація людей

Управління через результати – чіткі KPI (до 5)
Спрощення процедур найму/звільнення
Зміна структури та рівня компенсації

Джерело інформації: <https://www.volynnews.com/news/all/na-vykhid-kozhem-druhyy-uriad-hotuye-masshtabne-skorochennia-derzhsluzhbovtsiv/>

Проте з кількістю держслужбовців і розподілом їхніх обов'язків напряму пов'язують економічне становище України. Однак на шляху оптимізації держапарату постають серйозні виклики, які слід врахувати, аби не ввести в ступор весь процес управління державою під час війни та в період повоєнного відновлення. Експерти попереджають: різке скорочення чиновників за умов війни несе ризики втрати ефективного персоналу. Крім того, за масового скорочення чиновників держава може просто «паралізувати». Також значні проблеми може спричинити недостатня цифровізація України.

Так, аналітики констатують критичну ситуацію на ринку праці, навіть без додаткових 60 тис. безробітних чиновників. Це означає, що армія безробітних у країні, де йде війна, зростає, наголошує економіст Ю. Смелянський. За даними Держслужби зайнятості, на одне

робоче місце претендують 12 осіб, а в деяких регіонах ця цифра ще більша: 17 – у Запоріжжі, 19 – у Харківській області.

Потенційну економію коштів можуть переключити на видатки на підтримку безробітних, адже скорочення працівників передбачатиме виплату компенсації. Тож про ефект від скорочення у вигляді економії бюджетних коштів, тобто скорочення видатків, зможемо говорити лише десь через пів року, переконаний Ю. Смелянський.

Оскільки в умовах війни звільненим чиновникам буде складно знайти роботу, в уряді розробляють спеціальну програму з працевлаштування вивільнених чиновників. Упродовж трьох місяців після звільнення вони зможуть розраховувати на фінансову підтримку чи гранти (до 10 тис. грн) на перенавчання. Також держава оплачуватиме послуги

рекрутингових агенцій, які шукатимуть роботу для цих людей.

Експерти Центру політики-правових рішень закликають владу не влаштовувати скорочення лише заради зменшення витрат. Вони переконані, що в умовах війни кардинально «зменшувати державу» небезпечно. За мету треба ставити більш ефективне використання людських ресурсів, а не спробу заощадити на їхньому вивільненні, коментують ситуацію експерти Центру.

Потрібно розуміти, що від роботи держслужби залежатиме і повоєнна відбудова, наголошує заступник голови Комітету ВРУ з питань правоохоронної діяльності Г. Мамка. Тому для держави важливо зберегти професійне ядро та врахувати виклики, зокрема, цифровізації. З одного боку, цифровізація – це оперативність, нова якість, зменшення впливу людського фактору та корупційної складової. Але є і мінуси. В Україні далеко не все може вирішити застосунок «Дія», який до того ж іноді створює проблеми користувачам (шахрайство з підробленою «Дією», торгівля COVID-сертифікатами). Серед інших викликів – проблема безпеки та порушення конфіденційності, поглиблення соціальної відчуженості, неможливість контролювати штучний інтелект.

Найбільше, як вважає експерт соціальної політики А. Рева, скорочення кількості чиновників відчують на собі соціально незахищені верстви населення, зокрема, пенсіонери. Чи зможуть вони перейти на новий формат спілкування? А чи є у всіх цих людей необхідний рівень грамотності, щоб перейти на нові методи, та й фінансовий ресурс для купівлі техніки, запитує А. Рева.

Враховуючи відсутність розрахунків, які б показували реальну кількість потрібних країні держслужбовців, різке непродумане скорочення може призвести до віддалення держпослуг, втрати їх якості, черг, а отже – до нових корупційних зловживань.

Тому, на думку більшості експертів та аналітиків, важливо не просто скоротити певну кількість чиновників, а здійснити функціональний аудит. Тобто скорочення

державного апарату має проводитись разом із значним скороченням непотрібних функцій, бюрократії та кругової безвідповідальності. І скорочення має бути не арифметичним, а за чіткими критеріями та прозорими процедурами, впевнений експерт з питань реформи державної служби та державного управління С. Сорока.

Головне, каже економіст О. Пендзин, без змін алгоритму і логіки вирішення завдань, які виконує держапарат, – принципово скоротити його неможливо. Питання в тому, що не можна скоротити держапарат, не змінивши його функцію. Так, щось можна загнати в смартфон, цифровізувати, оптимізувати проходження документообігу, але те, що раніше робили 10 осіб, не можна доручити одному. Втрачається якість виконання, витрачається більше часу і скасовуються функції, які, зрештою, все одно доводиться виконувати, каже О. Пендзин.

Оптимізувати держапарат потрібно так, щоб він став компактнішим і функціональнішим. Слід визначити, які міністерства конкурують між собою чи дублюють деякі функції, і залишити одне з них. А об'єднані міністерства мають бути не механічно «приклеєними» одне до одного, вони повинні бути монолітними по функціоналу, тоді це буде єдина структура, зазначає експерт з правових питань Центру соціально-економічних досліджень CASE Україна А. Саварець.

Крім цього, на думку адвоката В. Гольдського, немає ніякого сенсу розподіляти повноваження міністерств та служб, їхні функції мають перебрати на себе відповідні міністерства. Також, за словами магістра державного управління, політолога В. Волі, має сенс переглянути функціонал багатьох підрозділів, які перебувають у підпорядкуванні міністерств. (URL: <https://politics.comments.ua/ua/news/domestic-policy/derzhavniy-apatat-maybutnogo-scho-ta-yak-treba-zminiti-v-ukraini-697602.html>).

Скорочення чисельності чиновників без скорочення функціоналу веде до їх зростання, переконаний співзасновник Громадянської платформи «Нова Країна», віцепрезидент УСПП, президент компанії «Євроіндекс» В. Пекар. На його думку, нині немає ресурсу на те, щоб написати, підготувати та прощтовхнути

сотні необхідних для скорочення функціоналу законопроектів.

Говорячи про перспективи скорочення держслужбовців, політична експерт С. Кушнір вважає, що, по-перше, потрібні зміна суті та функціоналу держслужби як такої, по-друге – нові, відкриті, раціональні підходи до відбору, навчання та створення потужного апарату держслужбовців, що пройшли етапи становлення, що мають досвід управління та напрацювання управлінських рішень. І головне, треба забути про політичний, партійний підхід, що переважає багато років, а також про призначення на посади за принципом «близькості до тіла», підкреслює експерт. Важливо підвищити як відповідальність за діяльність на посаді, так й цінність цього служіння державі (URL: <https://politics.comments.ua/ua/news/domestic-policy/derzhavniy-apatat-maybutnogo-scho-ta-yak-treba-zminiti-v-ukraini-697602.html>).

Держапарат можна скоротити без втрати ефективності насамперед за рахунок обмеження тих функцій, яких держава взагалі не повинна мати, але на регулювання яких витрачає багато ресурсу, наприклад, не втручатися в ціноутворення, трудові відносини, стверджує старший економіст CASE Україна В. Дубровський.

Дійсно, треба заводити цілі команди, які будуть моніторити, аналізувати і за результатами пропонувати прийняття рішень, зазначає експерт А. Саварець. Наприклад, у Львівській ОДА прийняли рішення провести внутрішній функціональний аудит, який має визначити критичні функції ОДА, які забезпечують життєдіяльність області. Функції, які є важливими, але не критичними та функції, які є застарілими чи потреба в яких відпала.

За словами керівника апарату Львівської ОВА І. Шурпяк, з початком війни функціонал самої ОДА змінився, адже з'явилися раніше не характерні для установи функції: військова адміністрація, комендатура, видача перепусток для пересування під час комендантської години, бронювання працівників підприємств критичної інфраструктури, щоб область не зупинилася у воєнний час. Якщо зараз немає

такої кількості протокольних заходів, як раніше, натомість є інша робота, якої досі не було, наприклад, у соціальній сфері є перевантаження через величезний потік внутрішньо переміщених осіб, потік ветеранів, які повертаються з фронту, в госпіталі, зазначає І. Шурпяк.

Ще, на її думку, скорочення кількості міністерств позначиться на кількості департаментів в обласній державній адміністрації, тому спочатку варто скасувати норми, які вимагають готувати десятки зайвих документів, заявила керівниця апарату Львівської ОВА.

Проте найбільший підрозділ, який точно буде актуальним у ЛОДА, – це цифровики, адже частина функцій адміністрації має бути цифровізована.

Експерти ще звертають увагу на те, що за оновленої структури суттєво зросте роль віцепрем'єрів та Прем'єр-міністра. Позиції очільника Кабміну має посилити Центр уряду. Ця структура координуватиме роботу всіх міністерств та, відповідно, посилить контроль Прем'єра-міністра над ними. Утім, є сумніви, що це влаштує ОП та парламент, додають фахівці.

Держави має бути якнайменше. Держава не для того, щоб надавати робочі місця, а для виконання необхідних функцій управління і сервісу, впевнений власник UBC Group, голова комітету з розвитку промисловості та інфраструктури СУП І. Гуменний. Він також вважає, що після війни потрібно буде перезаснувати саму державу. Україна має стати президентською республікою, де Президент України – голова уряду, як в США. Чинна система показала, що класична парламентська республіка і проміжний, «французький», варіант – не для України, зазначає І. Гуменний.

Отже, сьогодні можна почути різні позиції та ідеї щодо оптимізації держслужби. Але потрібно усвідомити, що масштабне скорочення та перегляд зарплат не гарантують успішної державної реформи. Звільнення персоналу – питання складне, втім, необхідне. Тому це слід проводити після глибокого аналізу, який покаже, де саме є неефективні ланки, які можна безболісно прибрати.

Крім цього, запорукою фундаментальних реформ та змін є запобігання і протидія корупції в державних органах та органах місцевого самоврядування, а також невідворотна відповідальність за корупцію. Якщо цього не відбудеться, то навіть зі скороченими міністерствами й оптимізованим штатом ми ризикуємо повернутися до некомпетентності у владі (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: вебпортал «Слово і Діло» (<https://www.slovoidilo.ua/2022/09/13/novyna/finansy/kabmin-zatverdvyv-proekt-derzhbyudzhetu-2023>); <https://www.slovoidilo.ua/2022/09/14/novyna/polityka/shmyhal-ozvuchyv-detali-shhodo-skorochennya-shtatu-ukrayinskykh-chynovnykiv>); вебсайт OBOZREVATEL (<https://news.obozrevatel.com/ukr/economics/analytiks-and-forecasts/v-ukraini-gotuyut-masovi-skorochennya-chinovnikiv-mozhuzvilniti-kozhnogo-drugogo-zmi.htm>); вебсайт «Укрінформ» (<https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3578291-skorocenna-armii-cinovnikiv-na-casi-ta-ci-bude-dla-nih-insa-robot.html>); вебсайт «Економічна правда» (<https://www.epravda.com.ua/publications/2022/07/4/688781/>); вебсайт «Главред» (<https://news.glavred.net/ekonomiku-budut-spasat-zapadnye-vlivaniya-vozmozhny-massovye-sokrashcheniya-chegozhdai-ukrainam-v-2023-10402412.html>); інтернет-видання «КиївВлада» (<https://kievvlad.com.ua/news/v-ukraini-planuyut-skorotiti-kilkist-ministerstv-z-20-do-14zmi>); офіційний вебпортал Верховної Ради України (<https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/216602.html>); інформаційне агентство «Волинські Новини» (<https://www.volynnews.com/news/all/na-vykhid-kozhen-druhu-urid-hotuye-masshtabne-skorochennia-derzhsluzhbovtiv>); портал новин «Інформатор Україна» (<https://informato.ua/uk/v-ukrajini-mozhut-vtrichi-skorotiti-kilkist-derzhavnih-sluzhbovtiv-kogo-ce-torknetsya>); єдиний вебпортал органів виконавчої влади України «Урядовий портал» (<https://www.kmu.gov.ua/news/holova-nads-nataliia-aliushyna-za-optimistichnoho-stsenariiu-novu-model-oplaty-pratsi-derzhsluzhbovtiv-realno-zaprovaadyty-z-2024-ho-roku>); вебсайт Телеканалу I-UA.tv. (<https://i-ua.tv/news/49638-vlada-strybaie-na-hrabliakh-shcho-naspravdi-kryietsia-za-cherhovumy-skorochenniam-derzhsluzhbovtiv>); вебсайт Mind.ua (<https://mind.ua/openmind/20247547-skorochennya-derzhsluzhbi-yak-ne-pidrizatiderzhavu-pid-korin>); вебсайт «Українська правда» (<https://www.pravda.com.ua/columns/2022/07/1/7355431/>); інтернет-видання «ВЕСИ» (<https://vesti.ua/uk/politika-uk/u-volyat-devyat-iz-desyati-v-ukraine-gotovyat-masshtabnoe-sokrashhenie-chinovnikov>); вебсайт Корреспондент.net (<https://ua.korrespondent.net/articles/4534223-ministerstva-optimizuiut-a-chynovnykiv-skorotiat-scho-tse-nam-dast>); інформаційно-аналітичний портал «КомментаріУА» (<https://politics.comments.ua/ua/news/domestic-policy/derzhavniy-aparat-maybutnogo-scho-ta-yak-treba-zminiti-v-ukraini-697602.html>); сайт CASE Україна (<https://case-ukraine.com.ua/publications/yak-pravylno-skorochuvat-derzhavniy-aparat/>); вебсайт ZAXID.NET (https://zaxid.net/prezident_vidpoviv_na_petitsiyu_pro_pozbavlennya_yuriya_boyka_zvannya_geroya_ukrayini_n1554381); вебсайт ESPRESO.TV (<https://zahid.espreso.tv/u-loda-rozpovili-yak-gotuyutsya-do-masshtabnikh-skorochenderzhsluzhbovtiv>); вебсайт «Високий Замок» (<https://wz.lviv.ua/economy/464256-na-zaivkykh-chynovnykakh-zekonomliat-12-miliardiv-hryven>); портал ЛІГА.net (<https://www.liga.net/ua/politics/opinion/14-ministerstv-mesto-20-ti-sokraschenie-kabmina-horoshogosudarstva-doljno-byt-minimum>)).*

Л. Чернявська, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Підтримка позичальників, які втратили майно у зв'язку з веденням бойових дій: українці зможуть списати кредити за знищені житло та авто

Верховна Рада України 1 грудня 2022 р. прийняла у другому читанні законопроект № 7441-1 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо підтримки позичальників, які втратили майно у зв'язку з веденням бойових дій».

Законодавчий акт передбачає списання боргу за кредитами на автомобілі та житлову нерухомість, пошкоджені або знищені внаслідок вторгнення РФ, або ж заморозку такого кредиту. Після того, як документ буде підписано Президентом України, уряд упродовж місяця підготує остаточний порядок списання кредитів.

У Пояснювальній записці зазначається, що повномасштабне російське вторгнення на територію України спричинило значні руйнації. Найбільшу матеріальну шкоду російська агресія завдала особам, які придбали транспортні засоби та/або нерухомість в кредит, але таке майно було знищено внаслідок ведення бойових дій або залишилось на окупованій території. Таким чином, вказані особи позбавлені можливості користуватися своїм майном, але зобов'язані сплачувати тіло та проценти за кредитом.

Документ передбачає, зокрема, призупинення виплат фізичних осіб-позичальників по кредитах на рухоме та нерухоме майно яке:

- опинилося на тимчасово окупованій території або на території активних бойових дій;
- пошкоджене або знищене внаслідок воєнних дій.

У разі наявності підтверджуючих документів позичальники можуть отримати у кредитора призупинення платежів по кредиту. Водночас ця нерухомість має бути основним місцем проживання позичальника до 23 лютого 2022 р.

Під дію Закону підпадають квартира, будинок (житлова нерухомість) та автомобіль, придбані на умовах відстрочення/відтермінування

платежів або ж які придбані у кредит. Ідеться як про пошкодження (якщо воно підлягає ремонту чи реконструкції) такого майна, так і про знищення (коли відремонтувати вже не можна).

Відстрочка діятиме до моменту отримання позичальником компенсації за знищене або пошкоджене майно. Отримання такої компенсації регулюватиметься іншими законами.

Також передбачається списання кредиту на житло, якщо:

- нерухомість була знищена внаслідок війни;
- воно було єдиним місцем проживання сім'ї позичальника;
- станом на 23 лютого 2022 р. відсутня прострочена заборгованість за таким договором;
- метою отримання кредиту згідно договору є придбання, реконструкція чи будівництво такого нерухомого майна, або придбання такого автомобіля.

У такому випадку кредитор отримує право на компенсацію громадянам України за майно знищене внаслідок збройної агресії РФ. Розмір компенсації не може перевищувати основної суми кредиту позичальника.

У Законі вказано, що для списання/відтермінування кредиту власник постраждалого майна має звернутись до кредитора із заявою про призупинення виплат. Її треба підписати власноручно або з використанням кваліфікованого електронного підпису.

Подати таку заяву можна під час воєнного стану та ще три місяці після нього.

Разом із заявою потрібні будуть документи, що підтверджують факт знищення або пошкодження майна. Однак їх конкретного переліку в законопроекті немає. За словами одного з авторів Закону, голови Комітету Верховної Ради України з питань фінансів,

податкової та митної політики Д. Гетманцева, упродовж 30 днів Кабмін має затвердити процедуру, зокрема і необхідні «підтвердні документи».

Як пояснює юрист компанії Juscutum С. Авакян, законопроект також стосуватимуться боржників, які отримали споживчий кредит для потреб реконструкції чи будівництва такого нерухомого майна.

Банки, які надавали кредити, отримають відшкодування за знищене майно у розмірі, що не перевищує основної суми кредиту. Інші збитки, наприклад неотримані проценти, є упущеною вигодою та можуть бути відшкодовані відповідно до законодавства за рахунок держави-агресора.

Кредит на авто списується за умови, якщо знищене авто, станом на 23 лютого, було єдиним автомобілем у сім'ї позичальника і заборгованість за договором кредиту не була прострочена на понад 7 днів.

За словами Я. Железняка, під час підготовки законопроект зазнав багатьох змін. Зокрема, із документа прибрали обмеження щодо площі кредитного житла. Так, у редакції першого читання предметом договору могло бути нерухоме майно, загальна площа якого не перевищує 140 м² для квартири та 250 – для житлового будинку.

Щодо кредитних автомобілів, то анулювання заборгованості здійснюється без обмежень щодо об'єму двигуна. У попередній версії документу робочий об'єм двигуна не мав перевищувати 2500 см³.

Д. Гетманцев додатково пояснив, якими мають бути кроки тих, хто претендує на списання кредиту, після введення в дію закону (через 30 днів після його опублікування):

- упродовж 30 днів Кабмін має прийняти необхідні нормативно-правові акти;
- після прийняття цих актів необхідно зафіксувати в установленому цими актами порядку пошкодження чи руйнування свого кредитного житла або знищення єдиного авто;
 - отримати підтверджувальні документи;
 - звернутися до банку, в якому був взятий кредит, із відповідною заявою, доклавши підтверджувальні документи.

Коли людина отримає компенсацію, то зможе виплатити банку кредит за пошкоджене/знищене майно. Якщо ж людина домоглася не відтермінування, а списання кредиту, компенсацію банкам виплачуватиме держава. Як зазначив Д. Гетманцев, очевидно, що це будуть гроші з держбюджету.

Тож, відповідно до ухваленого законопроекту, компенсацію банкам та позичальникам за втрачену нерухомість та автомобілі повинна виплатити держава, однак ні термінів, ні механізму виплат наразі немає.

Очевидно, це стане предметом наступних законодавчих ініціатив. Така невизначеність непокоїть банки, які загалом підтримують бажання депутатів зменшити тягар позичальників, які втратили заставлене майно. Водночас банкірів турбує, що держава може відкласти це питання на довго.

Головною претензією банківської спільноти є те, що банки залишаються сам на сам із проблемою таких кредитів. А це може призвести до великих збитків банківської системи, для покриття яких може знадобитись бюджетна допомога. Так, у законопроекті № 7441-1 передбачено, що гроші позичальнику буде повернуто після отримання державної компенсації. Голова правління «Ощадбанку» С. Наумов у цьому зв'язку зауважував, що знаючи наскільки повільно працює механізм отримання грошей за подібними позовами в міжнародних судах (а «Ощадбанк» має чималий досвід у цій сфері), розраховувати на швидке отримання грошей позичальником і, відповідно, банком, не доводиться.

Голова ради Незалежної асоціації банків України (НАБУ) О. Коробкова зазначила, що у законопроекті № 7441-1 декларативна норма про компенсацію банкам є, однак не напрацьовано жодного механізму такої компенсації. Такий підхід, наголошує вона, означатиме великі збитки. У банків-кредиторів буде відсутнє право законного очікування такої компенсації. Це застереження ґрунтується на позиції Великої Палати Верховного Суду, наголосила голова Ради НАБУ.

Банківська спільнота запропонувала більш ринковий механізм вирішення проблеми

компенсації за втрачене житло за допомогою цільових облігацій (ОВДП). На рівні КМУ можна визначити особливості компенсації грошима, коли буде джерело коштів, або ОВДП – одразу після визначення розміру компенсації. Такий підхід дасть людям можливість вже зараз вирішувати житлові проблеми, причому не вимагає негайних великих витрат бюджету. Випуск облігацій широко відомий у світі – до нього вдавалось багато країн, які потерпали через війну. Такими облігаціями держава відшкодовує власнику – фізичній особі повну вартість житлового нерухомого майна, що було втрачене (повний збиток, не підлягає відновленню) внаслідок військової агресії Російської Федерації. Одна з пропозицій: вартість об'єктів нерухомого майна з площею понад визначену на одну людину може відшкодовуватись частково.

Водночас «Укресімбанк» разом з банківською спільнотою та НАБУ вже бере участь в розробці та обговоренні законопроект № 7198. У ньому йдеться про механізм виплат компенсацій українцям за знищене житло. Поки він ухвалений лише в першому читанні.

Зокрема, документ передбачає створення Реєстру пошкодженого та знищеного майна, а заяву про компенсацію треба буде подавати спеціальній Комісії з розгляду питань щодо надання компенсації за пошкоджені та знищені об'єкти нерухомого майна.

Тож для списання кредитів треба звертатись до банків із документами, що підтвердять втрату чи пошкодження майна. А щоби отримати компенсацію за знищене майно, треба буде звертатись до спеціальної комісії.

Хто до неї увійде, поки незрозуміло, але ці люди оперуватимуть чималими сумами, які влада планує виділити на компенсації.

Ще однією претензією банківської спільноти до законопроект № 7441-1 є бажання депутатів заморозити виплати за кредитами на житло, яке потребує навіть незначного ремонту через війну.

«Необхідність фарбування стін чи заміни шибок у вікнах не має бути підставою для замороження кредиту або звільнення від обов'язку його сплати», – вважає О. Коробкова.

Також банки критикують бажання депутатів заморожувати та пробачати кредити на купівлю авто, а не лише іпотеку, адже це створює поле для маніпуляцій.

Зокрема, Sense Bank (колишній «Альфа-банк») зазначають, що якщо для нерухомості можливо зробити об'єктивну та зручну процедуру списання, то стосовно авто – наразі складно уявити прозору процедуру визначення знищеного авто саме внаслідок збройної агресії РФ (це може бути викрадення, продаж без перереєстрації, шахрайство тощо).

Водночас процес заморожування кредитів може негативно вплинути на судові процеси зі стягнення з РФ компенсації за завдані збитки.

Фінансово-економічні експерти ініціативу започаткувати процедуру замороження та списання кредитів за пошкоджене житло внаслідок війни також вважають цілком доцільною. Але висловлюють пропозиції щодо удосконалення механізму цього процесу.

Проте економічний оглядач О. Морщавка наголошує на необхідності співпраці законотворців із банкірами. На його думку, процедура списання кредитів за зруйноване і пошкоджене майно потребує якісного законопроект з чітким алгоритмом дій. Зрозуміло, що позичальник немає за що платити і досить часто немає чим платити, наголошує експерт. Водночас для фінансової системи країни важливо, щоб не було затягування з механізмом, який компенсує витрати банків. Адже процедура відшкодування з бюджету швидкою не буде. О. Морщавка вважає, що до цієї проблеми варто долучити цільові кошти, які йдуть на підтримку української економіки від міжнародних партнерів України.

На погляд фінансово-економічного оглядача Б. Слуцького, умова про відсутність простроченої заборгованості станом на 23 лютого є справедливою. Адже треба, в першу чергу, допомогти тим, хто сумлінно виконував взяті на себе зобов'язання до початку повномасштабного агресивного вторгнення РФ в Україну. Водночас, зазначає експерт, ця законодавча ініціатива дає можливість банкам позбавитися непрацюючих кредитів не за рахунок власних резервів, а за рахунок

компенсації від держави. Тобто це не лише не може завдати значних збитків банківському сектору, а навпаки очистить банки від тих кредитів і застави за ними, які стали непрацюючими з початку війни.

Банківська спільнота та чимало експертів наголошують на необхідності розробки у законопроекті № 7441-1 вичерпного пакета документів, який потрібно буде подати для заморожування заборгованості або для її списання. Оскільки його відсутність дає можливість кредитору визначати перелік документів самостійно. А отже, на думку партнера юридичної компанії ІЛФ О. Харитонова, може створити ризик відмов багатьом позичальникам.

Також юрист розділяє стурбованість банківської спільноти через відсутність чіткого механізму фіксації пошкоджень чи знищення автомобілів. За його поясненням, навіть якщо авто стоїть на обліку в населеному пункті, який зараз перебуває під окупацією, власник міг давно вивезти транспортний засіб у «спокійний» регіон. Це, зазначає експерт, є благодатним ґрунтом для недобросовісних позичальників, які трошитимуть свої автомобілі та вимагатимуть від банків списання боргів, аби не гасити кредит.

На думку керуючого партнера юридичної компанії «Касьяненко та партнери» Д. Касьяненка, перелік документів, які підтверджують знищення чи ушкодження майна, має включати насамперед документи позичальника про право власності на квартиру, будинок чи автомобіль. Це може бути договір купівлі-продажу, свідоцтво про право власності, технічний паспорт тощо.

Однак важливо зібрати вичерпні докази знищення чи пошкодження майна. Для цього слід:

- викликати представників Державної служби з надзвичайних ситуацій (ДСНС) для складання акта руйнувань/ушкоджень із зазначенням їхньої причини (обстріл, ракетний удар тощо) та отримати копію акту;

- додатково залучити для фіксації збитків спеціальну комісію (такі комісії утворюються при органах місцевого самоврядування);

- звернутися до співробітників Нацполіції, викликавши їх на місце події, щоб вони допомогли опитати свідків, взяти у них свідчення та скласти акт огляду об'єкта;

- самостійно зафіксувати пошкодження, зробивши не лише фото, а й відео.

Позичальники мають подавати в банк підтвердні документ виходячи зі специфіки кожного конкретного випадку, попереджає Д. Касьяненко.

На його думку, критично важливо, щоб факти ушкодження чи знищення майна підтверджував уповноважений державний орган. А сам процес був прозорим, з перевітками та документами, які будуть безперечним свідченням втрати майна позичальником.

Юрист С. Авакян припускає, що підтвердними документами можуть бути виписка з Державного реєстру майна, пошкодженого та знищеного внаслідок російської агресії, чи відповідний експертний висновок.

Водночас у Громадській організації «Громадський холдинг “Група впливу”», зазначають, що на сьогодні уряд значно просунувся у напрацюванні механізму фіксації пошкоджень та оцінки збитків як складової частини компенсаційного механізму відновлення майнових прав та інтересів постраждалих від збройної агресії проти України, зокрема у питаннях визначення шкоди та збитків; збору, обробки та зберігання інформації про пошкоджене та знищене нерухоме майно. Нормативними актами визначено низку термінів, що використовуються при регулюванні означених питань, наприклад: «пошкоджений об'єкт», «зруйнований об'єкт», «знищене нерухоме майно» тощо. Описано складові частини об'єктів знищеного/пошкодженого нерухомого майна та достатньо детально визначено перелік фізичних та юридичних осіб, які можуть подавати інформаційне повідомлення згідно з її умовами. Також в нормативних актах передбачено оформлення щонайменше трьох документів, які впливатимуть на показники для визначення шкоди та збитків:

- звіт, який має містити висновок про технічний стан (Постанови № 423, № 473);

– акт про обстеження об'єкта, пошкодженого внаслідок військових дій, спричинених збройною агресією РФ (Постанова № 473);

– акт про демонтаж (Постанова № 474).

Аналітик компанії «Центр біржових технологій» (ЦБТ) М. Орищак зазначає, що практика зі списанням кредитів вже була реалізована у 2014 р. після анексії Криму, окупації частин територій Луганщини та Донеччини. Тоді банки списали всі кредити громадянам з відти та повертали депозити за умови виїзду з окупації до населених пунктів, підконтрольних чинній владі.

За словами аналітика, наразі в соціумі є думки, що з виплатою кредитів поспішати не варто поки йде війна, а ті, хто опинився під окупацією теж навряд чи думають про погашення боргів. Водночас понад 2/3 кредитів – борги бізнесу. За розрахунками НБУ, внаслідок подій 2022 р. українські банки втратять 20 % своїх кредитних портфелів, а, в цілому, українська економіка впаде на 32 %.

Підтримку ж банкам НБУ забезпечуватиме доти, доки надходитимуть зовнішні кредитні гроші. Щойно зовнішні кредити припинять надходити в Україну, країні доведеться оголосити дефолт і поточна підтримка банківського сектора, по суті, не відіграє жодної ролі для НБУ в найближчому майбутньому, підсумував аналітик.

Скільки коштуватиме бюджету і банкам ініціатива щодо заморожування чи списання кредитів на пошкоджене війною майно, сьогодні підрахувати складно.

За даними НБУ, на грудень 2021 р. валова заборгованість за іпотечними кредитами становила 25,9 млрд грн. За минулий рік банки видали 10,8 тис. іпотечних кредитів на загальну суму 8,9 млрд грн, з яких майже 90 %, або 7,5 млрд грн, уклали п'ять банків, що говорить про концентрованість іпотечного кредитування.

Найбільше за минулий рік іпотечних кредитів було видано в м. Києві (2,8 тис. договорів на 3,1 млрд грн, 35 % від загального обсягу). Далі йдуть Київська (1,6 тис. договорів на 1,7 млрд грн, 19 %) та Харківська (1,1 тис. договорів на 739 млн грн, 8 %) області. Сукупна

вартість нерухомості, якої може торкнутися ініціатива депутатів, сягає 4,3 млрд грн. Це сума всіх виданих іпотечних позик у найбільш постраждалих від російської агресії регіонах (Донецька, Луганська, Київська, Запорізька, Миколаївська, Херсонська, Харківська, Сумська та Чернігівська області) за 2020 – 2021 рр.

Видані раніше кредити брати до уваги не слід – тоді обсяги виданої іпотеки були вкрай малими. Як правило, такі позики погашалися завчасно, протягом кількох років, вважає асоційований експерт CASE-Україна Є. Дубогриз.

Утім, суттєво пошкодженими чи знищеними будуть далеко не всі придбані в іпотеку квартири чи будинки, розташовані в названих областях, тому 4,3 млрд грн – це сума максимально можливих збитків.

У НАБУ вважають, що на окупованих територіях або в зоні бойових дій в іпотеці перебувають до 20 % нерухомого майна. Однак там не беруться оцінювати, скільки цієї нерухомості знищено чи пошкоджено.

З оцінкою кількості пошкоджених чи втрачених внаслідок війни автомобілів усе набагато складніше.

Централізованої статистики щодо автокредитування за регіонами немає. Навіть, якби такі дані були, то спиратися на них було б помилкою: на відміну від нерухомості, авто може виїхати із зони бойових дій і тимчасової окупації.

За розрахунками Київської школи економіки, загалом внаслідок російського вторгнення українці втратили близько 105 тис. легкових авто, сумарна вартість яких становить 968 млн дол. Тільки за перший місяць війни, за підрахунками Мінекономіки, було знищено приблизно 200 тис. автомобілів. Якщо врахувати, що за рік в Україні купували приблизно 100 тис. нових автомобілів, 20 % з яких традиційно придбавали в кредит, то нескладно підрахувати, що масштаб проблеми становить десятки тисяч кредитних договорів. При середній ціні нового легковика в 10 тис. дол. масштаби втрат можна оцінювати в сотні мільйонів гривень. Реальну ж суму можна буде назвати лише після перемоги.

Водночас деякі експерти відзначають, що кредити на знищені, пошкоджені чи недоступні на тимчасово окупованих територіях квартири, будинки й автомобілі не мають становити великої проблеми для позичальників. Так само, як і для банків. За їх підрахунками, споживчі позики на нерухомість, транспортні засоби, побутову техніку, меблі тощо в сумі становлять приблизно 4 – 5 млрд грн. Це незначні кошти на фоні кредитного портфеля українських банків, який, за даними НБУ, становив на травень 2022 р. 1,132 трлн грн.

За словами юриста, аналітика А. Вігіринського, про масовість проблеми для банку не йдеться. Бо банк під кожний кредит формує резерви. Дірки в балансі банку через прощення іпотечних кредитів не буде, тому що резерви сформовані на набагато вищому рівні і вони покривають будь-які витрати, пов'язані зі втратою майна саме в іпотеці.

Колишній заступник голови НБУ Я. Солтис зазначає, що кредити на втрачене майно можна простити боржникам, а банківські збитки за ними можуть покрити страхові компанії. Банк не міг дати кредит без страхування. Даючи будь-який кредит на нерухомість банк застраховує його, зазначив банкір.

А. Вігіринський зазначає, що втрата майна відбулася через форс-мажор, за який боржник аж ніяк не може нести відповідальність. Окрім того, зникає предмет кредитного договору: ним не може користуватися позичальник, його не може забрати за несплату боргу й банк.

Тож, за висновком деяких експертів, законодавча ініціатива на зразок законопроекту № 7441-1 – це скоріше комплімент від держави банківським установам, незначне полегшення ситуації з проблемними кредитами.

Водночас частина експертів висловлює критичні думки щодо ідеї погашення кредитної заборгованості тим, хто втратив рухоме або нерухоме майно, з держбюджету. Зокрема, на думку адвоката Р. Кравця, держава таким чином перекладає погашення цієї кредитної заборгованості на простих громадян – платників податків. За рахунок такого ж українця, що залишився без житла, але у якого житло не було кредитним. Законодавство, наголошує експерт,

звільняє від штрафу, пені, але не звільняє позичальника від виконання зобов'язань. І до цього питання потрібно підходити системно, домовлятися із кредиторами про погашення частини кредиту. Решту компенсувати за рахунок держави і потім уже стягувати гроші за завдані збитки з РФ. Як наголошує адвокат, законодавство і так робить послаблення за прострочення виконання зобов'язань за кредитом, але не за самі зобов'язання.

На думку заступника голови правління Асоціації фахівців з нерухомості (ріелторів) України (АФНУ) В. Кулішенка, законопроект № 7441-1 може серйозно вплинути на ринок нерухомості надалі – банківські кредити подорожчають або їх взагалі перестануть видавати: вже сьогодні підвищено облікову ставку на 15 %, і поки що це на ринку не позначилося, але це позначиться на кредитних ставках. Та з іншого боку, зазначає В. Кулішенко, це правильний захід, адже як платити кредит, якщо будівлю зруйновано.

Економіст О. Куш погоджується з тим, що змушувати людину платити кредит за зруйноване житло – нонсенс. Водночас він задається питанням доцільності надання такої пільги позичальникам з п'ятьма особняками на продаж. На думку економіста, мораторій на погашення кредитів на весь термін воєнного стану необхідно запровадити для:

- людей, які втратили роботу, протягом усього періоду безробіття;
- сімей, де є загиблі, тяжко поранені, інваліди внаслідок воєнних дій – їм зараз не до кредитів;
- тимчасових переселенців, які перебувають як за кордоном, так і всередині країни;
- позичальників, які втратили активи, для придбання яких бралися кредити (тут можна сперечатися про пільгу для «10 будинків»).

Як зазначає О. Куш, ці групи позичальників легко класифікуються і підтверджуються документами, що мінімізує ризик зловживань. НБУ до всього необхідно зобов'язати замінити сумами довгострокового рефінансування дефіцит фінансового потоку в банках, які надали відстрочку у розмірі втрачених надходжень. На

переконання експерта, там будуть некритичні суми.

Підсумовуючи, можна зазначити, що прийнятий законопроект № 7441-1 є одним із чотирьох проектів законів щодо встановлення правових механізмів захисту майнових прав та інтересів постраждалих від збройної агресії проти України, внесених станом на жовтень 2022 р. до Верховної Ради України.

Цей документ давно чекають українські позичальники, що втратили своє майно внаслідок російської агресії.

В Україні на базі порталу «Дія» вже працює реєстр пошкодженого та знищеного майна, до якого подається інформація про пошкожене та знищене нерухоме майно внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією РФ. Станом на кінець листопада українці зареєстрували майже 300 тис. таких заявок. Щоденно кількість зруйнованих та пошкоджених житлових будівель збільшується.

Прийнятий законопроект є безумовно важливим для створення ефективного правового механізму для захисту майнових прав постраждалого населення. Водночас державі необхідно напрацювати ефективний алгоритм прийняття зважених рішень щодо питання компенсації втрат громадянам (відшкодування матеріальної шкоди), спричинених війною (Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: Верховна Рада України: Офіційний вебпортал парламенту України (<https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1563257>; <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39793>); вебсайт «Слово і Діло» (<https://www.slovoidilo.ua/2022/12/01/novyna/suspilstvo/ukrayincyam-spyshut-kredyty-zhytlo-ta-avto-zrujnovani-vijnoyu-podrobuczzi>); вебсайт «Економічна правда» (<https://www.epravda.com.ua/news/2022/12/1/694501/>); вебсайт ZN.ua ([\[i-poshkodzheno-majna-spishut-krediti.html\]\(https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/vlasnikam-zrujnovanoho-i-poshkodzheno-majna-spishut-krediti.html\)\); вебсайт Build PortaL \(<https://budport.com.ua/news/25596-kredit-na-znischenezhitlo-ta-avto-mozhna-spisati-rada-uhvalilazakonoprojekt-7441-1>\); вебсайт Mind.ua \(<https://mind.ua/news/20250051-finkomit-vrshvaliv-zakonoproekt-pro-spisannya-kreditiv-na-znischene-vnaslidok-vijni-majno>\); вебсайт Espresso.tv \(<https://espreso.tv/ukraintsyam-mayno-yakikh-znischene-chi-poshkodzhenecherez-boyovi-dii-mozhut-spisati-kreditivumovi>\); ІА ЛІГАБізнесІнформ \(<https://finance.liga.net/ua/all/article/rada-prinyalazakon-o-spisanii-kreditov-za-unichtojennyejile-i-avto-kak-eto-budet>\); НВ \(<https://biz.nv.ua/ukr/experts/dopomoga-lyudyam-yakivtratili-zhitlo-yak-maye-pracyuvati-mehanizmkompensaciji-50257866.html>\); вебсайт Незалежної асоціації банків України \(<https://nabu.ua/ua/shchodo-zakonu-pro-spisannya-kreditiv-za-znischene-rosiyeyu-mayno-na.html>\); ІА новмал «КомментаріУА» \(<https://money.comments.ua/ua/news/finance/spisannya-ta-zamorozhennya-kreditiv-ukrainciv-yak-cedopomozhe-gromadyanam-ta-bankam-699382.html>; <https://money.comments.ua/ua/article/finance/bankopad-2022-stan-ta-perspektivirozvitku-bankivskoi-sistemi-ukraini-703472.html>\); вебсайт Delo.ua \(<https://delo.ua/banks/borgi-pidut-pid-niz-banki-mozut-spisati-kreditivpostrazdalim-vid-viini-pozicalnikam-401726/>\); вебсайт «Ділова столиця» \(<https://www.dsnews.ua/ukr/economics/spisati-chi-zamoroziti-shcho-bude-z-kreditami-na-mayno-yak-znischiv-okupant-23062022-461496>\); вебсайт «Весту» \(<https://vesti.ua/uk/business-uk/spisat-na-vojnu-est-li-shans-ne-platit-kreditza-unichtozhennoe-imushhestvo>\); вебсайт Korrespondent.net \(<https://ua.korrespondent.net/articles/4539536-nadiinist-bankivpadaie>\); вебсайт ГО «Група впливу» \(<https://www.vplyv.org.ua/archives/7020>\)\).](https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/vlasnikam-zrujnovanoho-</p></div><div data-bbox=)

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *

Блог на сайті «Lv.ua»

Про автора: Олена Шуляк, голова партії «Слуга Народу»

Прозоре місто. 7 маленьких і 1 велика революція будівельної реформи

Усі ми скоро залишимося без житла. Обвали будинків стануть повсякденним явищем. Будівельну сферу охопить тотальна корупція. І все це через один-єдиний документ – законопроект 5655, за який скоро має голосувати Верховна Рада.

Останніми тижнями вам точно потрапляли в очі подібні тексти. Складається враження, що законопроект 5655 страшніший за російські ракети. Та чи правда це?

Законопроект дійсно становить загрозу. Для чиновників, які «рішають питання» в будівельній сфері. Для деяких забудовників, які отримують якимось чином отримують дозволи на будівництво, якого б не мало би бути через порушення. Для функціонерів профільних об'єднань, яких закон позбавляє монополії на проведення навчання з підвищення кваліфікації членів.

За приблизними оцінками, усі вони заробляють на обладданні і схемах в будівельній галузі біля \$10 млрд на рік. Звідси й агресивна кампанія в ЗМІ та соцмережах проти законопроекту 5655. Корупціонери бояться прозорості, як вампіри – світла. А саме прозорість містобудування – головна мета реформи.

Прозорість була лейтмотивом усіх реформ останніх трьох років. І Україна дійсно стала прозорішою. Депутати перестали бути недоторканими «божествами». Землю можна купувати офіційно, а не за тіншовими схемами. Проросійські політичні сили нарешті названі своїми іменами та заборонені.

Кожна з цих великих реформ стикалася з шаленим спротивом. Згадаймо лише 3128 правок до земельного законодавства, які депутати змушені були розглядати майже

три місяці – та ще й в масках через пандемію коронавірусу. Так само нелегко відбувається й реформа містобудування.

Що саме ми змінюємо?

Непідкупна цифра. Смартфон не бере хабарів – цей принцип вже діє в багатьох випадках взаємодії українця з державою. Уся документація буде проходити через електронний кабінет в Єдиній державній електронній системі будівництва. Система виявила порушення – отримання дозвільних документів автоматично блокується. І ніяких тобі «порешать вопрос»!

Будувати по-англійськи. Монополія – це у більшості випадків погано. Особливо якщо це монополія на контроль та дозвіл. Тому законопроект 5655 пропонує перейти на змішану систем архітектурно-будівельного контролю. Саме так це працює у Великій Британії: будівництво можуть контролювати як державні органи, так і приватні структури. І саме для зменшення корупційних ризиків суб'єкт містобудування має право вибору контролюючого органу – місцева адміністрація або приватний інспектор. У свою чергу, приватні структури контролю будуть самі знаходитися під контролем – і нести кримінальну відповідальність, якщо «випадково» пропускатимуть порушення.

Вирішимо на місці. Сьогодні обурення місцевих мешканців незаконними забудовами тоне в нескінченних судових процесах. 5655 дасть змогу місцевій владі припинити свавілля горе-забудовників навіть без рішення суду. Більше того: закон зобов'яже місцеву владу здійснювати контроль над забудовою – знову ж таки, через електронну систему.

Архітекторів – на світло. У туристичних путівниках ми читаємо про будівлі Городецького, Беретті, Растреллі. А ось архітектори «будинків-монстрів» зі зрозумілих причин намагаються залишатися в тіні. Після

* Збережено стиль і граматику оригіналу

прийняття законопроекту 5655 ім'я архітектора кожного будинку можна буде побачити в електронному реєстрі. Країна має знати, де – творіння Нормана Фостера, а де – жахіття умовного Івана Безталанька. І робити відповідні висновки.

Захистити історію. Нарешті буде запроваджено реальний механізм проти знищення історичної спадщини. Електронна система автоматично заблокує видачу дозволів на будівництво, якщо забудовник зазіхне на пам'ятку архітектури.

Бачити майбутнє. «Публічний модуль» аналітики електронних реєстрів – взагалі дуже цікава й революційна річ. Кожен бажаючий зможе побачити в електронній системі, які проекти заплановані на його вулиці чи в його районі

Безпрецедентна підтримка.

Торгово-промислова палата України, Всеукраїнська асоціація громад, Українська Рада бізнесу, Всеукраїнська Аграрна Рада, Асоціація ріелторів України, Ліга страхових організацій України, Національна асоціація дорожників України – це далеко не повний перелік об'єднань, які офіційно підтримали законопроект 5655. Це дуже велике представництво: одна лише Торгово-промислова палата налічує 7550 членів. І дуже велика сила в порівнянні з купкою корупціонерів, які документ не підтримують.

Нарешті – про головну революцію. Після Великої перемоги на Україну чекатиме Велика відбудова. Ми прекрасно розуміємо: у нашої понівеченої війною країни не вистачить власних коштів на такий масштабний проект.

Вихід – кошти міжнародних партнерів або заморожені на Заході російські активи, виділення яких залежить від тих самих міжнародних партнерів.

І тут виникає «момент істини». Містобудівна сфера в Україні завжди була простором для корупції. Якщо вона такою й залишиться – грошей на відбудову ми не отримаємо.

І навпаки: прозоре містобудування дасть нам не лише гроші, а й сучасні будівельні технології, сучасну архітектуру, сучасний підхід до урбаністики. В цьому випадку ми остаточно

попрощаємося з радянським минулим, і нова Україна не стане копією старої (https://lb.ua/blog/elena_shuliak/538832_prozore_misto_7_malenkih_i_1_velika.html). – 2022. – 12.12).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Михайло Жернаков, глава правління DEJURE, юрист

Як влада хоче політично узалежнити Конституційний Суд

Друзі, я прошу вашої максимальної уваги і перший раз за кілька років – репосту.

Завтра парламент планує під виглядом євроінтеграції повністю політично узалежнити Конституційний Суд.

Не допомогли ні довгі вмовляння, ні навіть публічна комунікація G7, які прямо кажуть: вирішальний голос у комісії, яка відбирає суддів КСУ, має бути в НЕЗАЛЕЖНИХ експертів, а не в політиків.

Замість цього до голосування завтра підготували редакцію, в якій ТРОЄ з шести членів комісії – призначенці політиків і судової мафії (з'їзду суддів), а рішення приймається простою більшістю.

Це означає, що судьями КСУ зможуть стати ТІЛЬКИ ті, хто політиків і судову мафію влаштовує.

На сьогодні політична влада контролює вже 5 суддів КСУ. Ще п'ять місць на сьогодні вакантні (троє суддів за квотою ВР «раптово» пішли в відставку минулого тижня, ще дві квоти в з'їзду суддів).

Якщо цей треш завтра пройде, то вже за пару місяців влада контролюватиме 10 суддів, а це більше, ніж половина з 18. Це означає повний контроль за будь-яким рішенням КСУ.

Можна буде все: і провести дочасні вибори, і вбити закон про Антикорупційний суд, і пропхати будь-які зміни до Конституції.

Це все, нагадаю, нам подають під соусами «євроінтеграція» і «краще такий конкурс, ніж ніякого».

Але ситуація точна до навпаки. Бо найгірше, що може статися – це антиреформа

під виглядом реформи. Тоді можливість для будь-яких змін буде заблокована на роки, а то й десятиліття.

Бо зараз за цим «дуже європейським» законом п'ятьох суддів КСУ призначать на 9 років. А далі – хоч трава не росте. Механізму їх зняти з посади нема і не буде.

Ну і щодо євроінтеграції.

Вам будуть розповідати, що Європейський Союз підтримує цей треш. Або принаймні не проти. Це брехня. ЄС на всіх рівнях неопублічно комунікував, що це не ок.

ЄС також входить в G7, які вп'ятницю ПУБЛІЧНО висловилися дуже однозначно: переважний голос має бути в міжнародних експертів. Про це, до речі, говорить навіть Венеційська комісія в своєму останньому висновку.

І це нормально, що зараз, під час війни, міжнародні партнери не роблять з цього великого скандалу. Але саме цим і особистою популярністю Зеленського влада і користується, щоб пропхати зручне для себе рішення.

Це все, втім, аукнеться за рік-пару років, коли реально вирішуватиметься питання відкриття перемовин про вступ чи навіть самого вступу. І наші партнери з ЄС порохують кількість підконтрольних суддів і почитають рішення такого КСУ. І офігують.

І знайдуть 1000 і 1 формальну причину нас до ЄС не брати.

Тому що нікому в Євросоюзі не потрібна друга Угорщина, де Конституційний Суду давно перетворився на юрвідділ Орбана.

А ми будемо всі сидіти і думати що ж і коли пішло не так.

Поширюйте цей пост, тегайте своїх депутатів, закликайте за це не голосувати.

Бо насправді нікому ми не потрібні крім нас самих (https://censor.net/ua/blogs/3386588/yak_vlada_hoche_poltichno_uzalejniti_konstitutsyiniyi_sud). – 2022. – 12.12).

Блог на сайті «Українська правда»

Про автора: Ігор Попов, експерт Українського Інституту Майбутнього

Кінець епохи олігархів

Більше року тому набув чинності закон «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів)». П'ять місяців тому було оголошено про технічну готовність реєстру олігархів. За цей час жодна особа не була включена до реєстру. Проте, статус низки крупних бізнесменів за цей час змінився. Або вони самі позбувалися частини медійних і політичних активів, або держава ухвалювала рішення про санкції, відчуження майна чи навіть позбавлення громадянства. Втілення антиолігархічного закону є однією з умов, яку поставили Україні при отриманні статусу кандидата в ЄС. Проте, зараз наявність закону виконує більше попереджувальну функцію. Система олігархічних впливів, яку будували в Україні роками, розвалюється на наших очах. На її місці ще потрібно буде сформувати новий суспільний договір між великим бізнесом, владою та громадянським суспільством.

5 листопада відбулося засідання Ставки верховного головнокомандувача, на якому, у зв'язку з військовою необхідністю, відповідно до закону «Про передачу майна в умовах воєнного стану», було вирішено відчужити у власність держави активи стратегічно важливих підприємств. 6 листопада відбулося відчуження активів, серед яких – «Мотор Січ», «Запоріжтрансформатор», «АвтоКрАЗ», «Укрнафта», «Укртатнафта». На підприємствах запроваджена нова адміністрація, питання відшкодування чи повернення акціонерам будуть вирішуватися після закінчення дії воєнного стану. До того часу підприємства будуть перебувати в управлінні Міністерства оборони України. Рішення готувалися в цілковитій таємниці та стали несподіванкою для багатьох власників.

Для бізнес-групи, яку пов'язують із І. Коломойським, особливо відчутними стали втрата «Укрнафти» та «Укртатнафти», де вони володіли значними пакетами акцій. Ці активи приносили прибуток і під час війни.

Наприкінці жовтня СБУ затримала і оголосила підозру держраді, колабораціонізму

та пособництві державі-агресору В.Богуслаєву – президенту АТ «Мотор-Січ».

Рішення про відчуження майна може стати поштовхом для активізації кримінального провадження проти К.Жеваго. ДБР оголосило йому підозру в організації розтрати майна ПАТ «Банк «Фінанси та кредит» в особливо великих розмірах ще три роки тому. Декларувалось про оголошення К. Жеваго в міжнародний розшук. Тепер він може стати фігурантом спеціального досудового розслідування, що передбачатиме в тому числі накладання арештів на майно та кошти пов'язаних фізичних осіб і компаній. Предметом розслідування є нанесення збитків у сумі 2,5 млрд. грн. Проте, оцінка втрат вкладників банку і держави становить в десять разів більшу суму. Відповідно, можуть бути ініційовані додаткові провадження по новим епізодам.

У свою чергу Нацбанк вірогідно буде клопотати про арешт пов'язаних активів, в тому числі за місцем реєстрації материнської компанії за кордоном, у зв'язку з невиконанням рішення суду про стягнення з К.Жеваго півтора мільярди гривень як міру цивільно-правової відповідальності поручителя у зобов'язанні за кредитами рефінансування.

У липні 2022 «Медіа Група Україна» оголосила про відмову на користь держави від усіх ефірних і супутникових телевізійних ліцензій своїх каналів, і від ліцензій друкованих медіа в Україні. Також припинено діяльність онлайн-медіа МГУ. Бізнесмен Р.Ахметов досить жорстко критикує закон про олігархів та завжди підкреслює, що він пішов із політики ще у 2012 році і тому не підпадає під визначення закону. У липні ж 2022 склав мандат народного депутата бізнесмен В.Новинський.

Всі найкрупніші бізнес-групи України втратили частину своїх активів під час війни. Переважна більшість реалізують гуманітарні та благодійні проекти, багато хто надає безпосередню підтримку ЗСУ. Проте, їх інтерес до політики і здатність інвестувати в політичні проекти кардинально скоротиться.

Минулого року В.Зеленський ініціював проведення деолігархізації України. Тепер це може стати однією із вдалих реформ,

синхронізованих із повоєнним відновленням та інтеграцією до Євросоюзу. Україні будуть необхідні внутрішні інвестори, великі роботодавці, платники податків. Але є шанс на розділення бізнесу і політики, і саме це є головним завданням для відповідної програми. А закон про реєстр олігархів може взагалі залишитися пустим, якщо державні органи ефективно робитимуть свою роботу а бізнес погодиться на нову суспільну угоду (<https://blogs.pravda.com.ua/authors/popov/639825a7817e9/>). – 2022. – 13.12).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Павло Фролов, народний депутат України від фракції «Слуга народу»

Ліквідація ОАСКу, звільнення від оподаткування генераторів та старлінків, нові закони про медіа та про нацменшини, конкурсний відбір суддів Конституційного суду, реформа містобудування, запобігання банкрутству Чорноморнафтогазу, низка кадрових призначень – детально про усі 28 законів, розглянутих Верховною Радою 13 грудня

1-2. Законопроектами 5369 та 5370, прийнятими за основу, запропонували ліквідувати Окружний адміністративний суд міста Києва та утворити Київський міський окружний адміністративний суд із територіальною юрисдикцією – місто Київ, при цьому розгляд і вирішення адміністративних справ, підсудних ОАСКу, з дня набрання чинності цим законом здійснюватиметься новоутвореним Київським окружним адміністративним судом, якому у 10-денний термін мають бути передані усі справи ОАСКу.

3.Законом 8224 виклали у новій редакції закон про національні меншини (спільноти) та закріпили права, свободи та обов'язки відповідних осіб, визначили особливості державної політики щодо реалізації прав та свобод цих осіб, зокрема, особливості фінансового забезпечення впровадження такої політики, повноваження відповідного ЦОВВ, можливість створення консультативно-дорадчих

органів при державних органах різних рівнів, а також центрів національностей в обласних центрах або визначених населених пунктах за рахунок державного та/або місцевого бюджетів для функціонування ГО національних меншин (спільнот), окреслили міжнародне співробітництво та закордонні зв'язки.

4.Законом 8271 унеможливили призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом та звільнення від відбування покарання з випробуванням для військовослужбовців, які вчинили в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці дезертирство, невиконання наказу, погрозу або насильство щодо начальника, самовільно залишили військову частину, місце служби, поле бою або відмовились діяти зброєю, підвищили рівень санкцій за вчинення військових адміністративних правопорушень, уповноважили Військову службу правопорядку у ЗСУ здійснювати огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння з використанням технічних засобів та тестів, а також звільнили від гарантій збереження місця роботи і посади та пільг осіб, які вчинили військові кримінальні правопорушення під час особливого періоду і вирок стосовно яких набрав законної сили.

5.Законом 0161 ратифікували Рамкову угоду між Урядами України та Туреччини про співробітництво в сфері високих технологій, авіаційній та космічній галузях.

6-7. Постановами 8269 та 8270 на період дії воєнного стану в Україні + 30 днів уповноважили начальників населених пунктів у Каховському та Скадовському районах Херсонської області, Бердянського та Мелітопольського району Запорізької області, а також Коростенського району Житомирської області здійснювати повноваження місцевих рад, їх виконавчих комітетів та селищних, міських голів на відповідних територіях.

8.Постановою 6556 змінили межі міста Вилкове Ізмаїльського району Одеської області, збільшивши територію міста на 2,3 тис га, та затвердили територію міста.

9.Постановою 8272 призначили за 2021 рік 30 Премій Верховної Ради України (одна премія – 148,8 тис грн) для 59-ти молодих учених.

10.Постановою 8245 схвалили та внесли на розгляд РНБО пропозиції щодо застосування до 56 спортсменів рф та інших держав персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) та надсилання цієї інформації до компетентних органів ЄС, США, Канади, Австралії, Японії та інших держав з метою впровадження аналогічних заходів.

11.Законом 6341 визначити мету, завдання, принципи, напрями, особливості формування та реалізації державної політики у сфері української національної та громадянської ідентичності, повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування у цій сфері (зокрема – відповідну Нацкомісію як ЦОВВ зі спецстатусом, центри та фахівців з утвердження української національної та громадянської ідентичності), гарантії участі громадян України, закордонних українців, інститутів громадянського суспільства при реалізації зазначеної державної політики.

12.Постановою 8281 переобрали Лічильну комісію Верховної Ради України дев'ятого скликання у складі Васюк ОО, Гришина ЮМ, Грищук РП, Жмеренецький ОС, Корявченков ЮВ, Кострійчук СВ, Криворучкіна ОВ, Швачко АО (усі – фракція СН), Євтушок СМ (Батьківщина), Саврасов МВ (ЄС), Устінова ОЮ (Голос), Гузь ІВ (За майбутнє), Бакунець ПА (Довіра), Пузанов ОГ (Платформа за життя та мир), Приходько НІ (Відновлення України).

13-14. Законами 8196 та 8197 тимчасово звільнили від ПДВ та ввізного мита генератори, двигуни, запчастини, обладнання для відбудови енергетичної інфраструктури, старлінки та міжнародну допомогу від організації Енергетичного Співтовариства як при ввезенні бізнесом, так і громадянами, а також при відправкою міжнародними та експрес-відправленнями; а також звільнили від необхідності отримувати ліцензію і дозвіл на викиди в атмосферне повітря при збереженні пального для генераторів.

15.Постановою 8264 утворили Тимчасову слідчу комісію ВР з питань розслідування можливих фактів порушень законодавства України посадовими особами Бюро економічної

безпеки України, органів державної влади та інших державних органів, які здійснюють повноваження у сфері економічної безпеки, що могли призвести до зменшення надходжень до державного та місцевих бюджетів у такому складі: Железняк ЯІ, Голос – Голова ТСК, Василевська-Смаглюк ОМ – заступник голови ТСК, Бакумов ОС, Гетманцев ДО, Жмеренецький ОС, Завітневич ОМ, Красов ОІ, Марусяк ОР, Наталуха ДА – усі СН, Івченко ВС – Батьківщина, Плачкова ТМ – Відновлення України.

16.Законопроектом 8198, прийнятим за основу, запропонували на період воєнного стану + 3 місяці пенсію за віком та по інвалідності особам, які проживають на тимчасово окупованій території або на території, де ведуться бойові дії, призначати з дня, що настає за днем досягнення особою пенсійного віку або відповідно встановлення інвалідності органами медико-соціальної експертизи, незалежно від строку звернення за пенсією.

17.Постановою 8282 призначили ех-голову Держаудитслужби Геннадія Пліса членом Рахункової палати.

18.Законом 8118 передбачили грантову підтримку Національного фонду досліджень України, забезпечили його участь у міжнародному науково-технічному співробітництві та незалежній науковій і науково-технічній експертизі проєктів, удосконалили процес відбору, наповнення вакансій членів наукової ради Фонду задля його безперебійної діяльності шляхом створення резерву для заміщення вакансій без проведення додаткового конкурсу.

9.Постановою 8277 призначили Максима Дирдіна (нардеп СН) постійним представником Верховної Ради у Конституційному Суді України.

20.Постановою 8275 провели ротацію посад у комітетах ВР, призначивши Підласу Р.А. – головою Комітету з питань бюджету, Шуляк О.О. – головою Комітету з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування, Задорожного А.В. – головою, Чийгоза А.З. – першим заступником голови, Яковенка Є.Г. –

секретарем Комітету з питань прав людини, деокупації та реінтеграції ТОТ, Арістова Ю.Ю. – заступником голови Комітету з питань нацбезпеки, оборони та розвідки, Мовчана О.В. – заступником голови Комітету з питань економічного розвитку, а також Ключка А.А., Ткаченка М.М., Васильєва І.С., Гуріна Д.О., Скорика М.Л. та Янченко Г.І. членами відповідних комітетів.

21.Законом 8217 встановили, що підготовка військових капеланів ЗСУ, Нацгвардії, Держприкордонслужби та інших військових формувань здійснюватиметься не у навчальному центрі цих організацій, а у вищих військових навчальних закладах ЗСУ, Нацгвардії, Держприкордонслужби та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти.

22.Законом 8158 визначили процедуру сертифікації операторів газосховищ, надали відповідні повноваження НКРЕКП, ввели поняття «графік заповнення газосховищ» та «цільовий рівень заповнення газосховищ», а також продовжили до кінця 2025 року чинність заходів з недопущення банкрутства Державного акціонерного товариства «Чорноморнафтогаз».

23.Законом 8241 відклали перехід на 100%-електронний документооборот у Верховній Раді до наступної після припинення воєнного стану сесії, а також дозволили Голові Верховної Ради за рішенням 226+ народних депутатів в умовах дії воєнного стану невідкладно підписувати прийняті закони та направляти їх на підпис Президентіві України.

24.Законом 7662 запропонували прозорий, конкурентний відбір кандидатів на посади суддів Конституційного Суду України для їх призначення Президентом, Верховною Радою та з'їздом суддів, а саме залучити до проведення конкурсного відбору новий спеціальний орган – Дорадчу групу експертів (яка оцінюватиме моральні якості і рівень компетентності в сфері права кандидатів) у складі 6 осіб, встановивши відповідні правила та процедури визначення осіб до складу цієї Дорадчої групи, загальні положення про статус та діяльність Дорадчої групи. У перехідний період – перші 6 років з дня прийняття Закону – це будуть представники,

призначені Президентом (1 особа), Верховною Радою (1 особа), з'їздом суддів України (1 особа), Кабінетом Міністрів (всього – 3 особи, одна з яких за пропозицією Європейської комісії «За демократію через право» та 2 особи – за пропозицією міжнародників. Після спливу 6 років замість Кабміну пропозиції щодо 3 кандидатур надаватимуть з'їзд представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ, громадські об'єднання та Національна академія правових наук України.

25. Законом 7663 наділили з'їзд суддів України додатковим повноваження визначати особу до складу Дорадчої групи експертів, яка відповідно до попереднього закону (№ 7662) братиме участь у проведенні конкурсного відбору суддів Конституційного Суду України.

26. Євроінтеграційним законом 2693-д схвалили новий Закон про медіа – консолідований акт регулювання діяльності суб'єктів у сфері медіа замість застарілих профільних законів про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні, про телебачення і радіомовлення, про інформаційні агентства, про Нацраду з питань телерадіо, про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації та змінами в ~100 чинних законів. Серед іншого, законом заборонено зареєстрованим в офшорних зонах особам брати участь у постачальниках електронних комунікаційних послуг з використанням радіочастотного ресурсу, конкретизовано вимоги до прозорості структури власності та контролю, відокремлено суб'єктів мовлення громад від суб'єктів, заснованих місцевими органами влади, гарантії захисту дітей від шкідливого контенту розповсюджено на провайдерів аудіовізуальних сервісів, підставами для надання права на відповідь чи спростування інформації визначено поширення відомостей, які не відповідають дійсності або які були викладені неправдиво, за суб'єктами подання таких вимог – аудіовізуальні, друковані або онлайн медіа, спрощено умови реєстрації друкованих видань – вони підлягають обов'язковій реєстрації лише на період військової агресії.

27. Законом 5655 реформували сферу містобудівної діяльності змінами до 6 кодексів та 21 закону, зокрема, передбачили цифровізацію процесів у сфері архітектурно-будівельної діяльності, розширення переліку інформації, яка накопичується у Реєстрі будівельної діяльності, запровадження державної реєстрації у цьому Реєстрі автоматично програмними засобами електронної системи чи державним реєстратором у сфері містобудівної діяльності, розмежували повноваження органів містобудівного контролю та містобудівного нагляду, поклали повноваження з державної реєстрації у сфері містобудівної діяльності на державних реєстраторів у сфері містобудівної діяльності: а саме нотаріусів, посадових осіб виконавчих органів місцевих рад, Київської, Севастопольської міської, районної держадміністрації – держреєстраторів речових прав на нерухоме майно, а також посадових осіб ДІАМ – щодо реєстраційних дій, з яких прийнято рішення за наслідками адміністративного оскарження, а також посилили відповідальність суб'єктів містобудування за правопорушення у сфері містобудівної діяльності.

28. Відхиливши постанову 5552-1-П розблокували можливість підписання спікером євроінтеграційного закону – нової редакції закону про авторське право і суміжні права (https://censor.net/ua/blogs/3386807/likvidatsiya_oasku_zvilnennya_vid_opodatkuвання_generatoriv_ta_starlinkiv_novi_zakony_pro_media_ta). – 2022. – 13.12).

Блог на сайті «Освіта»

Про автора: Інна Совсун, народний депутат України, член фракції політичної партії «Голос».

І. Совсун: законопроект про обмеження російських джерел

Я втішена, що вихід української вищої освіти та науки з зони впливу росії почали так активно обговорювати. Навіть якщо це обговорення здебільшого полягає в критиці законопроекту, який я ініціювала.

Усі зауваження та ідеї освітян і науковців моя команда систематизує, і ми обов'язково врахуємо їх при підготовці законопроекту до другого читання. Для того воно й створене.

Також підкреслю, у законопроекті прописаний термін набуття чинності змін до законодавства – 5 років. Не завтра, не за тиждень, не за рік. За 5 років. У 2027 році.

Але мені страшенно сумно, що після 31 року Незалежності та 8 років війни знадобився мій, досить провокативний, законопроект, щоб зрушити питання з мертвої точки.

Скільки ще можна чекати, поки українська академічна спільнота самостійно, відповідно до принципів академічної автономії, врегулює проблему занурення у російський інформаційний простір?

Чекати, поки навчальні програми перестануть на 90% складатися з російських чи російськомовних книжок, дисертації – плагіатитися шляхом перекладу російських текстів, а статті публікуватися в російських «мурзилках»? Подивіться дисертації з педагогіки чи з медицини. Все прекрасно, нас усе влаштовує?

Я свідома, у якому складному становищі працюють українські викладачі й науковці – врешті, я сама викладачка. Я знаю про переваження, про смішні зарплати, про відсутність доступу до наукової літератури (крім радянської та російської).

Одним із моїх пріоритетів під час роботи в Міносвіти було створити стимули для науковців вивчити англійську, щоб переорієнтуватися з російської науки на світову.

І зараз мене засмучує, що у 2022 році замість того, щоб разом думати про унезалежнення української освіти й науки від росії, я бачу глуху оборону і бажання залишити все, як є.

І я не можу з цим погодитися – бо це вже питання національної безпеки. Академічне самоврядування за 30 років не спрацювало. Ну серйозно, ви бачили українські дисертації з педагогіки й медицини? Як після такого можна спати спокійно? Це ж дві зовсім неважливі для країни галузі, правда?

Давайте разом це змінювати прискореними темпами. Я виокремила найбільш повторювані

питання до законопроекту, і нижче спробую на них відповісти.

1. Що робити з роботами, які написані не росіянами, але російською мовою?

Зараз у законопроекті є обмеження на використання джерел російською мовою, за винятком створених громадянами України. Гадаю, до другого читання треба уточнити це формулювання. Варто розділити використання текстів російською у навчальному процесі (чомусь пройшло поза увагою, що таке використання порушує чинне законодавство про державну мову), і їхнє використання в науці.

Як саме – треба вирішувати спільно. Перед другим читанням слід чітко сформулювати винятки для науки. Наприклад, історичні джерела, написані російською.

2. Чи можна посилатися на радянських науковців?

Законопроект обмежує використання джерел, створених на території та громадянами країни-агресора. Йдеться саме про російську федерацію (утворену в 1991 році), тобто радянські чи імперські джерела під це обмеження не підпадають за визначенням.

3. Що робити з працями, написаними росіянами століття тому, або з історичними джерелами? Наприклад, історіографія України XVIII-XX століть написана російською.

Передбачаю, що саме це питання буде ключовим при обговоренні змін до другого читання. Чи залишати в законі заборону лише на створені в росії та росіянами джерела, чи поширювати її на усе, написане російською мовою. Я почула багато аргументів на користь першого підходу, ймовірно, на ньому ми й зупинимось.

4. Що робити з негуманітарними науками?

Мені не зрозумілий наголос на точних чи природничих науках у цій дискусії. Я бачу значно більшу проблему для істориків чи археологів, які мусять працювати з місцевими даними та джерелами. А вони в продовження колоніальної наукової політики росії писалися російською і російськими науковцями на матеріалах з України чи інших країн, що входили до складу російської імперії чи СРСР.

Я згодна, що для них регулювання має бути іншим.

Але негуманітарним наукам перемкнутися на англomовний науковий простір значно простіше. Те, що бракує підручників українською мовою і тому всі за звичкою користуються російськими – це просто таки ганебний аргумент. Це означає, що українська держава провалила роботу з інвестування в якісні переклади наукової літератури з математики й фізики. Давайте зосередимо зусилля на тому, аби гроші на ці переклади з'явилися. А не будемо ще 20 років вдавати, що все нормально.

6. Чому це питання не розв'язується спільно з науковцями?

Під час роботи над законопроектом я наполегливо шукала ініціативи викладачів і науковців щодо обмеження циркулювання російської навчальної та наукової літератури в Україні. І? І не знайшла їх.

Тому я зробила крок, щоб змінити ситуацію, а не лишити все на рівні «поговорили й забули». Я рада, що зараз академічна спільнота так активно включилася в обговорення проблеми – і ще раз акцентую, я маю намір уважно вивчити та врахувати всю критику й пропозиції.

7. Що робити з російськомовним бібліотечним фондом? Чи буде закупівля англomовних підручників / книжок / довідників для університетів?

Ще на початку депутатської каденції я запропонувала освітньому комітету почати роботу над реформою фінансування вищої освіти. Тобто підвищити фінансову автономію вишів та цільове фінансування, зокрема видатки розвитку. На жаль, сьогоднішнє керівництво Міносвіти в цьому не зацікавлене. Але я так само переконана, що критично важливо фінансувати не лише зарплати та комуналку, але й обладнання та – повертаємося до теми – поповнення бібліотечних фондів, підписки на наукові журнали та підтримку публікацій українських науковців у peer-reviewed journals.

Готова включитися в цю роботу хоч завтра, і дуже хочеться, аби це була не тільки ініціатива згори, але й тиск академічної спільноти.

8. Як писати про росію без російських джерел?

Законопроект робить виняток саме для таких досліджень – вивчаючи росію, можна використовувати російські джерела.

За лінком список російських науковців, що підтримали напад на Україну. Вони теж мають бути в списку літератури для українських студентів і студенток?

Р. С. Скажіть, коли стаття президента Національної академії наук + директора та професора ДКТБ Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона НАН у 2017 році виходить російською мовою, вам не здається, що це катастрофа? (<https://osvita.ua/blogs/87962/>). – 2022. – 12.12).

Блог на сайті «Zaxid.Net»

Про автора: Андрій Садовий, міський голова Львова

Блог на сайті «Українська правда»

Про автора: Ірина Федорів, журналістка та викладачка

Пане Зеленський, українці вимагають ветувати містобудівну «реформу»

Містобудівну «реформу» прийняли без публічних обговорень у дуже стислі строки. Політики, які пафосно говорять про запровадження цифровізації, навіть не пустили Рух ЧЕСНО на онлайн-засідання і не розглянули надіслані на комітет пропозиції.

Зауваження інших сторін теж не враховані і навіть не обговорені. Серед них: організація, що представляє органи місцевого самоврядування, Національна спілка архітекторів України, експертна спільнота, провідні медіа, а також громадські організації антикорупційної спрямованості. Плюс рекомендації НАЗК, які за нашою інформацією, були не до кінця враховані авторами і депутатами. Що найближчим часом стане очевидним. Усі сторони демократичної дискусії просили про відтермінування розгляду незбалансованого законопроекту із прямими антикорупційними ризиками.

Але влада вкотре не чує свій народ. Але народ повторив своє прохання. Громадяни

України відповіли блискавично. Якщо рішення було прийняте після 18:00, то до півночі вже було понад 25 000 підписів під петицією. Зараз ця цифра сягнула понад 32 000. Це рекордна швидкість.

Що мобілізувало суспільство настільки швидко?

Зараз держава перевіряє, чи законно будують забудовники. Якщо Ви підпишете проєкт, держава не зможе зупинити будівництво за процедурою нагляду. Тобто якщо забудовник за хабар сфальшує документи, і навіть буде рішення суду, яким анулюються ці документи, то зупинити право на будівництво буде неможливо.

Відбудова України за цим законом відбудеться без жодного впливу громадян. ЧЕСНА відбудова, на яку мають вплив громадяни, а не забудовники – це цінність, які люди в цій країні готові захищати. Усунення громадськості від обговорення містобудівних умов – це наступ на демократичні процеси.

Ветувати цей законопроект – це не просто зупинити «реформу», яка пройшла непублічно і без належного обговорення. Тобто ні громадські організації (ми не враховуємо організації із сумнівною репутацією), ні представники місцевого самоврядування не були якісно залучені до цього процесу і не могли впливати на нього. Зауваження Мінкульту щодо збереження історичної спадщини просто проігноровані. А це викличе величезний негатив наших європейських партнерів, захисників культурної спадщини і спадщини ЮНЕСКО.

Військовий час вимагає відповідального лідерства. Лідер країни має розуміти, що розкол між центральною владою і місцевим самоврядуванням, який останнім часом серйозно посилюється, – неприпустимий під час війни. Завдавати удари по децентралізації дуже шкідливо в мирний час, а у воєнному стані це може бути серйозний удар по обороноздатності громад. Місцеве самоуправління зараз несе основне навантаження війни, і сьогодні як ніколи важлива узгоджена командна позиція ОМС та центральної влади.

Війна змушує всі сектори об'єднуватися для боротьби. Вперше заяву до парламенту

громадські організації підписували разом зі ЗМІ, представниками органів місцевого самоврядування, і до нас навіть зверталися політичні сили, щоб доєднатися, і це відбувається вперше. Не приєдналися лише забудовники.

Низка фронтовиків написали відеозвернення з фронту і озвучили свою позицію у соцмережах.

Це свідчить про те, що «реформа» відбувається в інтересах єдиної сторони – будівельного лобі, яке намагається впливати на викривлення інформаційного поля.

Якщо парламенту не вистачило мудрості відтермінувати голосування, і для того, щоб прийняли рішення майже мінімальною кількістю голосів залучили фігурантів Реєстру дрезжрадників Нестора Шуфрича і Олександра Качного, то президенту має вистачити волі ветувати 5655 і відправити його на доопрацювання.

Це ситуація не про закон 5655, а про засади, які декларує влада. І вони не європейські, що може стати серйозним викликом для суспільства і держави після Перемоги над росією.

До речі, петиція щодо того, щоб позбутися представників у парламенті, теж набрала достатню кількість голосів. Залишати їх у парламенті і приймати завдяки держзрадникам закони і реформи – це підривати довіру до парламенту (<https://blogs.pravda.com.ua/authors/fedoriv/6399b5431e358/>). – 2022. – 14.12).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Денис Осмоловський, правозахисник

Удосконалення чи чергове непорозуміння?

Мінфін опублікував проєкт змін до Порядку 1165 та Порядку 1246 згідно з інформацією на сайті (мовою оригіналу) «Мінфін презентує зміни, спрямовані на удосконалення роботи системи блокування податкових накладних»...»З метою створення сприятливих умов для реєстрації податкових накладних,

усунення непорозумінь між платниками податку та контролюючими органами». Хоча звернути увагу на приховані «удосконалення», які врешті можуть перетворити непорозуміння в удосконалене знуцання.

Щодо таблиці даних платника

Розгляд таблиці «удосконалюється», бо в ньому запроваджуються наслідки ризиковості контрагента. Тобто, якщо спрацювали з СПД, якого потім (незалежно від ваших дій) було внесено до ризикових, таблицю вам не врахують або «знесуть» враховану (після внесення контрагента до ризику). Зазначеною нормою фактично легалізується відповідальність покупця за дії контрагента, при тому, що контрагента вносять до ризикових вже після того, як з ним спрацювали і ПН зареєстровані без «претензій» СМКОР (як вносять до ризику всім відомо).

Крім того змінами народжується окрема категорія «ризикових операцій» – це будь-яка з контрагентом, якого внесено до переліку ризикових. Питання: Якщо на час проведення операції СПД не був ризиковий (бо в іншому випадку було б зупинення ПН/РК), потім, після його внесення до ризику, всі попередні операції автоматично стають ризиковими? За логікою запропонованих змін, так.

Знову потурання презумпції невинуватості та позицій Верховного Суду, що платник не може відповідати за порушення, допущені постачальником, якщо не буде доведено його безпосередню участь у зловживанні цієї особи.

Вчергове зміни вносяться у вигляді «правового непорозуміння»: якщо платнику податків надано право судового оскарження рішення про неврахування таблиці (як рішення органу владних повноважень), то мають бути чітко визначені нормативні підстави для прийняття такого рішення. Відповідно п. 17 та п. 19 мають містити вичерпні «підстави» такого неврахування. Ніяких підстав у вигляді «інше» (прихованих у формі рішення) з можливістю їх власного трактування органами ДПС не має бути. Будь-яке «інше» – це неконтрольована дискреція.

Щодо ризиковості платника

Механізм дійсно «удосконалюється» ... на користь ДПС. Тепер у платника буде тільки

два досудових шанси подати пояснення та документи на виключення з ризику (в даний час можна подавати без обмежень).

Класикою «правового непорозуміння» є «удосконалення» форми Рішення про ризиковість, яке фактично змінює підстави прийняття рішення про відповідність/невідповідність за результатами розгляду пояснень. Якщо поточні підстави ризиковості спираються на самі Критерії, то для повторного рішення (за результатами розгляду пояснень) з'являються нова підстава – «Ненадання платником податку копій документів, які можуть свідчити про невідповідність критеріям ризиковості платника податку». Як наслідок, якщо платник скористався правом подання пояснень, оскаржити в суді протиправність нового рішення спираючись на Критерії вже буде неможливо.

Щодо переліку поданих документів: всім відомо нездорове бажання ДПС своїми руками «удосконалювати» бізнесу логістику. Байдуже, що деякі продажі здійснюються між посередниками без переміщення товарів. Відсутність документів на зберігання, транспортування, навантаження, розвантаження продукції та складських документів та ще й (інвентаризаційні описи!) – це прямий шлях до ризиковості.

Наприкінці переліку документів знову: «Інше». Тобто маємо чергове «інше» непорозуміння, яке буде підставою залишити в ризикових, навіть якщо надавач послуг з усім переліком документів на зберігання та транспортування послуг) примудриться надати на них паспорт якості.

Невідомим створінням для визначення ризиковості платника з'являється «Довідник кодів податкової інформації, яка є підставою для прийняття рішення про відповідність платника податку критеріям ризиковості платника податку». Чергове «удосконалення» в бік непорозуміння. Навіщо кодифікувати те, що має один пункт – ризиковість контрагентів, жодної іншої інформації ДПС не застосовує, відсутність основних фондів, малочисельність персоналу – це додаткові елементи, які вписували для якості думки.

Чому історія з «ризиковістю платника» це утопія, яка реалізується через правовий абсурд:

Якщо платник ризиковий з підстав фіктивності реєстраційних документів (п.1-4), чи зникне фіктивність в результаті поданих документів до ГУ ДПС? Звісно ні.

Якщо ризиковість отримана в результаті співпраці з ризиковим (як здебільшого робить ДПС зараз по п.8), чи змінюється ситуація після подання платником пояснень та документів? Звісно ні, ризиковий контрагент нікуди з обліку не дінеться.

Чи реєструють ПН/РК ризикових платників після подання ними пояснень та документів? Звісно, ні.

Чому тоді вважається, що подані документи змінять ситуацію? Як наслідок в органах ДПС протиправно проставляють відмітку про ненадання документів, які фактично надані, прогнозовано програють справи в суді і ховаються від виконання судового рішення.

Треба визнати, що ризиковість платника за п. 8 Критеріїв – це адміністративно–податковий примус до виконання платником забаганок ДПС. Як приклад: випадки коли ГУ ДПС примушує відмовитись від податкового кредиту по такому СПД, збільшити податкове навантаження або просто вимагає хабар. Кількість зупинених ПН/РК за півроку по ризиковим згідно п. 1-4 критеріїв (ознаки фіктивності) – 38 ПН/РК на суму 4,6 млн., за п. 8 критеріїв – 153 тис. ПН/РК на суму 5,7 млрд. грн. Статистика яскраво розкриває орієнтованість ДПС.

Чи є сенс далі множити це правове безглуздя?

Наприклад в США є термін ризикового платника «Potentially dangerous taxpayer» – це ті, що продемонстрували здатність до насильства щодо працівників IRS (Служба внутрішніх доходів). Якщо ж у нас можновладці не отямляться з пунктом 8 Критеріїв, є ризик появи у нас такої категорії.

Щодо надсилання пропозицій Мінфіну

Чи буде Мінфін читати (враховувати) пропозиції бізнесу щодо проекту змін, які будуть надходити протягом 30 робочих днів?

Схоже, що ні, бо відповідь закладена в повідомленні про оприлюднення проекту

постанови в якому зроблено посилання на Закон України від 12.05.2022 № 2260-IX, а саме в цьому законі зазначено, що до порядку підготовки та прийняття нормативно-правових актів, що приймаються на виконання вимог цього Закону, не застосовуються вимоги Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності». Це значить, що проект зазначеної постанови не буде направлятися до Державної регуляторної служби України на погодження та відповідно строки обговорення можна не враховувати. Хоча, вказані зміни до Порядків 1246 та 1165 аж ніяк не приймаються на виконання вимог Закону № 2260-IX. Тобто, хтось з розробників заздалегідь передбачив не сильно то і слухати думку бізнесу.

Але, якщо у представників бізнесу дійсно є бажання відправити до Мінфіну свої пропозиції щодо проекту змін, один з варіантів за посиланням.

Ким напрацьовано проєкт змін:

За інформацією Мінфіну зазначені зміни до Порядків напрацьовано з представниками бізнесу та експертами у сфері оподаткування. Питання: ці «напрацювання» зроблено ненавмисно (тоді питання у компетентності), чи навмисно (тоді питання в ширості намірів)? Хоча експертному середовищу ще у 2020 році направлялись інформування про проблеми СМКОР, але реакція відбулась лише коли чергове «покращення» СМКОР схвилювало інфополе.

Чи прагне Мінфін та ДПС навести порядок в цій сфері?

Коли відверте небажання узгодити між собою норми Податкового кодексу, зупинити використання протиправних підзаконних актів та невиконання рішень суду називається «усуненням непорозумінь між платниками податку та контролюючими органами», не варто чекати будь якого порядку у цій сфері.

За удаванні порушення платниками податків – зупинення господарської операції, а за відверте потурання органами влади Конституції та закону – це просто «непорозуміння», не так виявляється платники податків зрозуміли дії знущання над ними.

Останнім часом поширюються випадки крадіжок ліміту у СПД, що зареєстровані на тимчасово окупованих, з цього приводу варто було б Мінфіну контролювати своєчасність забезпечення захисту інформаційних систем ДПС, а не коригуванням переліку удаваних порушень.

Загальний висновок

Чи удосконалюється СМКОР? Так, на користь ДПС. Всі пропозиції змін пронизані бажанням «покарати» зупиненням реєстрації ПН/РК за операції з ризиковим контрагентом за минулі періоди.

Чи усуваються «непорозуміння» між платниками податку та контролюючими органами? Звісно, бо раніше у платників «крали» ПДВ без пояснення, зараз будуть «красти» з поясненням.

Чи відмінять СМКОР з можливістю зупинення ПН/РК? Ні, бо для відшкодування ПДВ його десь треба брати, і краще ніж поточний СМКОР ніхто не може зробити цей перерозподіл (у одних взяв, іншим віддав).

Що робити платникам? Тримайтеся та мужіться! Колись СМКОР врешті з'їсть свого хазяїна. З таким «удосконаленням» звісно в тексті є правові дефекти, що спрацюють на користь платника в суді, прикро, що для цього знову треба буде витратити час, нерви та гроші.

П.С. Нещодавно голова фінансового комітету ВРУ Гетманцев, повідомивши про затримання хабарника з ДПС зазначив: «Покидьок взяв у війну 250 тис.грн. за «позитивні» результати перевірки. Розстріляв би, але нехай поки йде в тюрму», і вимагає від керівництва ДПС звільнити всю посадову вертикаль з відповідного напрямку, включаючи керівника ДПС області.

Питання: якщо незаконне рішення про ризиковість прийняте комісією ГУ ДПС скасовано в суді, а платник при цьому втратив «у війну» 250 тис. грн. і більше, чи треба звільнити всю комісію та керівництво ГУ ДПС, чи може поки в тюрму? (https://lb.ua/blog/denys_osmolovskiy/539241_udoskonalennya_chi_chergove.html). – 2022. – 15.12).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Кирило Міненко, керівник Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Київ)

Війна та нове життя у «Малютко»: як працює найбільш комплексна е-послуга у світі

Об'єднання декількох державних послуг в одну комплексну за життєвою чи бізнес-подією – це сучасний світовий тренд у сфері цифровізації. Адже доволі часто людина стикається з необхідністю отримати одразу кілька державних послуг для відкриття власної справи (наприклад, кав'ярні) чи оформлення певної життєвої події (скажімо, народження дитини). Замість амбітної мрії, над якою працювала ціла когорта державних інституцій, цифрова держава стала для нас реальністю.

Така діджитал-модель спілкування між державою та громадянином ставить у фокус саме людину та її комфорт і безпеку. У центрі уваги – найважливіші події життя людини. Народження малюка, очевидно, чи не найзначущіша серед них. Саме так, ми багато уваги приділяємо сервісу «Малютко», який і під час війни доступний онлайн.

Цей сервіс є першою в Україні комплексною електронною послугою, яка дозволяє батькам новонародженої дитини за однією заявою отримати одразу кілька державних послуг, залежно від ситуації в родині. Серед них – такі базові послуги, як реєстрація народження дитини та допомога при народженні дитини. Серед додаткових послуг доступні такі як:

реєстрація в Державному реєстрі фізичних осіб-платників податків;

присвоєння дитині унікального номера запису в Єдиному державному демографічному реєстрі (УНЗР). Номер вноситься до свідоцтва про народження. Номер УНЗР дитині присвоюється тільки, якщо зазначений УНЗР одного з батьків;

визначення належності дитини до громадянства України. Послуга надається

автоматично лише якщо замовлено послугу з присвоєння дитині УНЗР;

реєстрація місця проживання дитини. Нагадаю, що зареєструвати місце проживання дитини потрібно протягом трьох місяців із дня її народження, проте під час війни ці терміни продовжуються. До того ж дитина віком до 14 років може бути зареєстрована лише за місцем проживання батьків (або одного з них). Наразі послуга не доступна;

призначення допомоги при народженні дитини. Під час заповнення заявки «Допомога при народженні» можна обрати фактичне місце проживання отримувача допомоги. Це особливо важливо, якщо отримувач допомоги є внутрішньо переміщеною особою. **ВАЖЛИВО**, при обранні послуги, для отримання грошової допомоги на банківську карту необхідно мати соціальну карту.

призначення допомоги багатодітним сім'ям. На третю і кожен наступну дитину в сім'ї ви отримуватимете по 1700 грн щомісячно до досягнення нею 6-ти років;

внесення інформації про дитину до Реєстру пацієнтів. Це пришвидшить час підписання декларації з педіатром або сімейним лікарем, адже вся інформація про дитину уже буде у Реєстрі. Обрати послугу «Внесення даних дитини до Реєстру пацієнтів» можливо тільки при наявності медичного висновку;

виплата грошової компенсації за пакунок малюка.

Розмір компенсації з грудня 2021 – 6 300 грн. За них можна придбати дитячі товари офлайн або в інтернет-магазинах, їх список можна знайти на сайті Міністерства соціальної політики.

До запровадження послуги «Малюк для отримання всіх цих послуг потрібно було здійснити близько 10 візитів та подати більше 30 документів. У середньому на це йшло кілька тижнів.

Комплекс послуг щодо народження малюків реалізується і в інших країнах: в Канаді та Сербії – «5 в 1», та в Австралії і Новій Зеландії – «3 в 1». Україна ж забезпечила «9 в 1». Це саме той кейс, коли всі державні органи працюють злагоджено та ефективно задля отримання

єдиного результату – якісного сервісу для громадянина.

Як це виглядає для людей? Подаєте заяву онлайн через портал Дія, офлайн у ДРАЦСі чи через ЦНАП.

Яким чином працює послуга «за лаштунками»?

Паралельно заява передається до ДПС та ДМС, в яких автоматично формується ПН та УНЗ відповідно. Після відповідей від цих реєстрів завершується формування свідоцтва про народження.

Надалі свідоцтво в електронній формі надсилається до відповідного територіального управління соціального захисту, де відбувається призначення допомоги при народженні та інших соціальних допомог.

Також свідоцтво надсилається в електронній формі до відповідного органу місцевого самоврядування, де відбувається реєстрація місця проживання.

На окупованих територіях виникають складнощі з реєстрацією новонароджених, тому що органи державної реєстрації України втратили можливість там працювати, а нормативно-правові акти окупаційних сил та окупаційних адміністрацій РФ є нікчемними, не створюють жодних правових наслідків, і нікчемність цих актів не підлягає оскарженню та не може бути скасована.

Тож, аби допомогти громадянам, в Україні з початку війни змінився порядок надання послуг у сфері державної реєстрації актів цивільного стану. Тепер немає прив'язки до місця проживання батьків чи місця народження дитини.

Під час війни державна реєстрація народження дитини проводиться будь-яким органом державної реєстрації актів цивільного стану за зверненням:

- одного чи двох батьків;
- когось із родичів, друзів;
- іншої довіреної особи.

Зокрема, звернутися можна до органів місцевого самоврядування (виконавчих комітетів сільських, селищних, міських рад).

Підставами для державної реєстрації народження є медичний висновок і медичне

свідоцтво про народження (форма № 103/о), а також може бути довідка довільної форми без печатки, яка видається медиком за відсутності можливості заповнення свідоцтва.

Підтвердженням факту народження дитини поза закладом охорони здоров'я на період дії воєнного стану на території України проводиться надавачами медичної допомоги.

Лікар має заповнити свідоцтво про народження (ф. № 103/о) після огляду матері і дитини. Такий огляд можливий, якщо в первинно-обліковій медичній документації жінки, зокрема, в електронній системі охорони здоров'я, наявні відомості, які підтверджують факт вагітності.

Згідно з Сімейним кодексом України, батьки мусять зареєструвати народження дитини протягом 1 місяця, але вони можуть звернутися до відділу державної реєстрації актів цивільного стану в значно пізніші строки. У період війни відповідальність за порушення місячного терміну не застосовується.

Та що робити у випадку, коли потрібно встановити факт народження дитини, яке відбулось на окупованій території. Відтак, для отримання українських документів чи про народження малюка, чи про смерть близької людини, потрібно здійснити кілька кроків.

Незалежно від місця проживання (перебування) заявника при відсутності підстав для державної реєстрації народження та смерті такі реєстрації проводяться на підставі рішення суду.

Для розгляду відповідної справи у суді відділ ДРАЦС, на прохання заявника, складає, за встановленими формами, відмову у проведенні державної реєстрації народження, в якій викладає причини неможливості проведення такої реєстрації (Додаток 1 виключено на підставі Наказу Міністерства юстиції № 506/5 від 15.02.2022).

Заява про встановлення факту народження особи на тимчасово окупованій території України може бути подана до будь-якого суду на території України батьками, родичами, представниками.

дату народження Заявники звільняються від сплати судового збору, під час розгляду

справ в усіх судових інстанціях. Справи про встановлення факту народження особи розглядаються невідкладно. У рішенні про встановлення факту народження особи обов'язково мають бути зазначені, встановлені судом дані про:

місце народження
відомості про батьків.

Ухвалене судом рішення у справах про встановлення факту народження дитини підлягає негайному виконанню.

Копія судового рішення видається учасникам справи або невідкладно надсилається судом до органу ДРАЦС за місцем ухвалення рішення, яке є підставою для державної реєстрації та видачі відповідного свідоцтва (https://lb.ua/blog/kyrylo_minenko/539252_viyna_nove_zhittya_iamalyatko_yak.html). – 2022. – 15.12).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Віктор Круглов, генеральний директор видавництва «Ранок»

Книжковий ринок під час війни: факти, стан справ, перспективи

Попередні цифри Книжкової палати з випуску книжок цього року порівняно з 2021 роком фіксують падіння за назвами на 47%, а за накладами – на 56% на початок грудня. І це у порівнянні з ковідним роком.

За інформацією МКІП 350 бібліотек розбомблено. Всі бібліотеки, які були на окупованих територіях розграбовані.

Тільки в мережі «КнигоЛенд» спалено та постраждало 6 книгарень. Книгарні на Сході та Півдні країни, де найбільше вони потрібні, зачиняються через високу оренду та збитковість. Навіть під час війни відчиняються нові книгарні й про це гучно говорять. Про що ж воліють мовчати, що на одну відчинену книгарню – чотири-п'ять зачинених.

Більшість бібліотек прибрали російськомовні видання, чому ми не можемо не радіти! Проте, відтепер вони залишилися з порожніми полицями. Деякі бібліотеки не дозволяють читати поза їх межами з-за

великого попиту на обмежену кількість книжок.

Зараз на полицях не вистачає 10-12 млн примірників сучасних видань. Навіть у книгозбірнях військових шпиталів Києва більшість книжок російською. І саме до видавців звертаються очільники лікарень про благодійне постачання книжок.

Книжка здорожчала приблизно вдвічі через підвищення ціни та дефіцит паперу, ускладнення логістики, зростання вартості поліграфічних послуг.

Про позитивне із застереженнями

Більшість видавництв працюють! Працюють дистанційно, попри ракетні постріли та повітряні тривоги, попри відключення світла. Але видавничі команди не можуть у повному складі безпечно зустрітися в одному місті, бо всі розкидані Україною та світом.

Виходять нові видання. Але більшість макетів було підготовлено у довоєнний час. Найскладнішим очікується 2023-й рік і не тільки через блекаути, а через нестачу кадрів (волонтерство, захист країни у лавах ЗСУ, виїзд за кордон через небезпеку життю тощо)

Українські бібліотеки відчули шалений попит на українських авторів. Але коштів на закупівлю книжок немає. Видавництва не в змозі за власний кошт наповнити полиці.

Підвищився попит на українську книжку за кордоном через величезну кількість біженців з України. У багатьох бібліотеках та книгарнях Польщі, Німеччини (саме в цих країнах найбільше наших громадян) з'явилися полиці з українськими виданнями. Але книжок недостатньо. Більшість книжок постачалися українськими видавництвами безкоштовно у перші місяці війни. Не налагоджена системна закупівлі книжок в бібліотеках. Немає великих дистрибуторів, які спеціалізуються на українській книжці. Зазвичай українське видання може стояти поруч з російськими книжками антиукраїнського змісту. Навіть звернення до бібліотек не допомагає – демократія та свобода слова без рішення суду не дозволять прибрати українофобні видання.

Збільшився попит на купівлю ліцензій на видання українських авторів. Але за кордоном

мало знають українських письменників і потрібно продумувати спеціальні кроки для просування української літератури за кордоном (участь у книжкових виставках, підтримка перекладів на мови ЄС, формування каталогів на електронні та паперові видання).

Прийнятий закон про підтримку книгарень та сертифікати, але фінансування через зрозумілі причини в бюджет на 2023 рік не закладено.

У продажі все менше книжок російською, багато хто принципово не купляє російською. Книжкові осередки також відмовляються від продажів книжок російського виробництва. Але санкційний закон про заборону книжок російських видавництв досі не підписаний Президентом.

Багато закордонних благодійників пропонують постачати українські книжки для бібліотек. Але просять у видавництв права безкоштовно, друкують цифровим друком. Це підтримує біженців, але вбиває наші видавництва. Корисніше було б закуповувати вже видані книжки в Україні.

Висновки

1. Всі розуміють про необхідність захисту інформаційного простору України та підтримки книговидавничої індустрії.

2. Рятувальною законодавчою ініціативою мало б бути скасування податку на прибуток та введення нульової ставки ПДВ на всьому ланцюжку від виробництва вітчизняного паперу, підготовку видань, друку та продажу книжок.

Це рішення не виглядає популістським на фоні того, що гральний бізнес з обігом до 10 млрд може платити всього 2% з обороту.

3. Має бути прийнята стратегія підтримки читання. Стратегія була розроблена ще за ковідних часів і з невеликими доопрацюваннями може стати стратегічним документом для відновлення галузі.

4. У план відновлення України, який фінансується ЄС, обов'язково має бути внесене захищене фінансування програми поповнення бібліотечних фондів та підтримки книгарень.

5. Відразу після Перемоги продовжити дію Є-підтримки, яка допоможе швидко відновити книжкову галузь.

Головне, що наразі всі зрозуміли: українська – мова Перемоги!

Вірю, що креативна видавнича галузь має та може стати драйвером післявоєнної розбудови й процвітання України (https://lb.ua/blog/victor_kruglov/539401_knizhkoviy_rinok_pid_chas_viyni_fakti.html). – 2022. – 16.12).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Василь Вовк, експерт з питань державної безпеки, генерал-майор юстиції Василь Вовк

Мерзни, мерзни, «ВОВЧИЙ СУД»

«Сьогодні Верховна Рада України ухвалила Законопроект 5369 про ліквідацію Окружного адміністративного суду Києва та утворення Київського міського окружного адміністративного суду. Таке рішення не відповідає положенням Конституції України, положенням процесуального законодавства та вимогам воєнного часу...» – офіційний сайт ОАСК, 13.12.22р.

При цьому в заяві не зазначається, які саме положення Конституції України і норми процесуального законодавства були порушені та не надано пояснень формулюванню «не відповідає вимогам воєнного стану».

Давайте по порядку.

1. Стаття 125 Конституції України визначає, що суд утворюється, реорганізовується і ліквідується законом, проєкт якого вносить до Верховної Ради України Президент України після консультацій з Вищою радою правосуддя.

Глава держави провів консультації з Вищою радою правосуддя (ВРП) щодо питання ліквідації Окружного адміністративного суду міста Києва та утворення Київського міського окружного адміністративного суду.

А те, що ВРП у своєму консультативному висновку від 4 березня 2021 року не висловила позиції щодо підтримки цього законопроекту – не має значення, оскільки конституційні положення цього не вимагають. Був би факт проведення консультацій!

Поки що без питань.

2. Стаття 10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану»:

«У період воєнного стану не можуть бути припинені повноваження Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Національного банку України, Уповноваженого Верховної Ради України з питань прав людини, с у д і в, органів прокуратури, органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, розвідувальних органів та органів, підрозділи яких здійснюють контррозвідувальну діяльність...».

Окрім того, складно не погодитись, що подібні «агресивні» реформаторські дії в судовій та правоохоронній системах під час війни не мали б відбуватися.

3. Щодо недоброчесності суддів, порушення ними кримінального закону.

а/ Буде вирок кримінального суду щодо будь-якого судді ОАСК – не буде в нього посади, і не потрібно ліквідувати чи реорганізувати судовий орган.

б/ Робота більшості (чи не більшості) суддів Окружного адміністративного суду м. Києва відповідає чинним нормам міжнародного та національного законодавства, вони, як правило, дотримуються етичних норм, відкриті до спілкування тощо. Але ж маю особистий негативний досвід «правосуддя» у цьому суді – в 2015 році мені по-дружньому там пояснили, що виграти процес у Президента України мені не світить ні при яких обставинах. Згодом повторили цей меседж трохи іншими словами у Верховному Суді.

Висновок.

Законно? Ні. Читай пункт 2.

Справедливо? Читай підпункт «б» в пункті 5. P.S.

У родинних стосунках із Павлом Вовком не знаходжусь, більш того – не знайомий з ним. Більшості читачів відомо, що Павло В'ячеславович Зонтов взяв прізвище дружини Світлани Вовк після одруження у 1999 році, тому це прізвище (Вовк) – «не рідне» для нього (https://censor.net/ua/blogs/3387036/merzny_merzny_vovchuyi_sud). – 2022. – 14.12).

Блог на сайті «Lb.ua»**Про автора:** Блог проекту «Право-Justice»***Дистанційне правосуддя: невід’ємний елемент успішної судової реформи***

Війна наклала свій відбиток на функціонування всіх сфер життя українського суспільства, зокрема, значно ускладнила доступ громадян до правосуддя. Через неможливість фізичної присутності всіх учасників судового процесу під час засідань, як наслідок, набула неабиякої популярності практика використання режиму відеоконференцій. Так, згідно з офіційною статистикою, у період з 24 лютого по 13 вересня відбулося понад 100 тисяч судових засідань у подібному форматі. Проте вона лише частково вирішує проблему. Війна часто не дає можливості суддям та іншим учасникам судового процесу знаходитися у залах судових засідань через повітряні тривоги, відключення світла тощо. Тож нині питання запровадження повноцінного дистанційного правосуддя, як ніколи, актуальне та потребує ефективного врегулювання. Це – ще один невід’ємний елемент успішної судової реформи.

Дистанційне правосуддя передбачає проведення судового засідання в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду, включно з віддаленою участю суддів, секретарів судів, свідків і експертів, з використанням власних технічних засобів. Онлайн-слухання можуть передбачати надання можливості суду виносити рішення в електронній формі або оприлюднювати їх на вебсайтах судів. Різні країни по-різному вирішують відправлення дистанційного правосуддя: деякі вимагають фізичної присутності судді в приміщенні суду, а деякі – ні. Також відправлення дистанційного правосуддя потребує підтвердження особи, для чого використовують електронні цифрові підписи.

Загальносвітовий тренд на впровадження дистанційного розгляду справ сформувався під час пандемії коронавірусу. У цій сфері яскравими прикладами служать США,

Сполучене Королівство, Франція, Естонія та інші. Так, у США дистанційний розгляд судових справ запровадили в деяких штатах в обов’язковому порядку, а в інших – за можливості. У Сполученому Королівстві було збільшено кількість судових засідань, які слухаються у спеціально розробленому мобільному додатку. У Франції подібні слухання відбуваються також по телефону. В Естонії судді та інші співробітники судів дистанційно працюють завдяки впровадженню електронного правосуддя.

Після початку повномасштабного вторгнення вже була спроба, однак невдала, частково врегулювати здійснення дистанційного правосуддя на законодавчому рівні. Так, 16 серпня 2022 р. народні обранці відхилили проєкт закону №7404 про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо здійснення судочинства в умовах воєнного стану.

На жаль, досі існують побоювання, зокрема, у фаховому середовищі, що введення дистанційного правосуддя може призвести до збільшення зловживань з боку суддів, негативно вплинути на дотримання вимог публічного слухання справи, а також підвищити ризики зривів судових засідань через технічні проблеми засобів зв’язку тощо. Тому відповідні законопроекти зіштовхуються з певними проблемами на різних стадіях розробки та розгляду, хоча користь від їхнього прийняття – колосальна.

Наразі кілька законопроектів про дистанційне правосуддя перебувають на стадії фахового обговорення. Зокрема, під час XI Щорічного судового форуму ідею впровадження дистанційного правосуддя в Україні у своїх виступах підтримали Голова Верховного Суду Всеволод Князєв, суддя Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду Наталія Блажівська та Голова Ради суддів Богдан Моніч.

Нещодавно щодо одного з них Європейська комісія з питань ефективності правосуддя (CEPEJ) Ради Європи за запитом Верховного Суду надала свої експертні висновки. Зокрема, вказала, що загалом запропоновані

зміни сумісні з Європейською конвенцією з прав людини, узгоджуються з Керівними принципами СЕРЕЖ щодо використання відеоконференцзв'язку під час судових розглядів, а також відповідають тим викликам, з якими зіштовхнулася українська судова система в умовах воєнного часу.

Так, експерти-автори висновку СЕРЕЖ відзначили, що подальше розширення дистанційного відправлення правосуддя відповідає потребам сучасності, оскільки воно дає судовій системі можливість діяти там, де альтернативою було б повне зупинення роботи судів. Також автори висновку вважають: якщо судові засідання відповідає основним вимогам, які гарантують його справедливості, то присутність суддів у приміщенні суду під час дистанційних слухань не обов'язкова.

Отож, вважаємо, що нині для ефективної імплементації дистанційного правосуддя в Україні потрібно вирішити наступні блоки проблем:

– Паперова справа,

У це важко повірити, але досі існує обов'язок друкувати всі документи, які надходять до суду в електронній формі, незалежно від їхнього розміру. Те, що судова справа формується у паперовій, а не цифровій формі, змушує суддів, їхніх помічників, секретарів судових засідань та працівників апарату судів фізично перебувати на робочих місцях. Очевидно, що за таких умов неможливо працювати дистанційно. Також варто згадати, що в умовах війни паперова форма справ призвела до втрати численних проваджень та матеріалів судів, які знаходилися або знаходяться на окупованих територіях.

– (За)Хмарний ЄСІТС,

Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система (ЄСІТС) побудована за гібридним принципом: частина її функціоналу перебуває на серверах у суді, інша частина – в дата-центрі. На жаль, подібна архітектура системи не дозволяє суддям та працівникам апарату судів отримати дистанційний доступ до свого робочого місця, адже вхід до модуля ЄСІТС здійснюється з локальної мережі безпосередньо у приміщенні суду. Крім того,

для належної роботи модулів ЄСІТС (зокрема, для доступу до справи, підписання рішення тощо) сервер суду повинен мати безперебійне живлення та доступ до Інтернету. У разі довготермінової відсутності світла та зв'язку неможливо забезпечити дистанційну роботу суду. Щоб вирішити цю проблему, необхідно змінити архітектуру ЄСІТС з гібридної на хмарну.

– Свідки,

Нині процесуальні кодекси не передбачають можливості дистанційного допиту свідків. Свідки повинні з'являтися до приміщень судів. Так, дистанційне правосуддя не дозволяє вжити належних заходів захисту таких осіб, проте за нинішніх умов відсутність механізму дистанційного допиту свідка може взагалі унеможливити розгляд справи, коли мільйони громадян стали вимушеними переселенцями. Особливо, коли мова йде про осіб, що знаходяться за кордоном.

– Безпека.

У багатьох судах відсутні умови для забезпечення хоча б мінімального захисту від обстрілів. Деякі суди взагалі знаходяться в аварійних будинках або розташовуються поруч зі стратегічними об'єктами, відділками поліції, військовими частинами тощо. Проведення судових засідань у таких приміщеннях не може гарантувати безпеку відвідувачів. Тож, дистанційний розгляд справ – єдиний спосіб мінімізувати наявні загрози для життя та здоров'я громадян в умовах воєнного стану.

Останніми роками Україна демонструє неабиякі результати цифрової трансформації у сфері надання державних послуг. Разом з тим, що стосується судової системи, ще необхідно зробити багато, включно з впровадженням дистанційного правосуддя. Це вирішило б не лише нагальні проблеми українського судочинства, зокрема гарантувало б безпеку всіх учасників судових засідань та забезпечило б своєчасний розгляд справ, але і намітило б шлях для подальшого впровадження загальноновизнаних стандартів правосуддя в Україні (https://lb.ua/blog/pravo_justice/539923_distantsiyne_pravosuddya.html). – 2022. – 22.12).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Назар Заболотний, аналітик Центру спільних дій

Знайти притулок. Як уряд вирішує проблеми внутрішньо переміщених осіб

Війна забрала у людей домівки. Мільйони українців після початку широкомасштабного вторгнення виїхали на захід, спровокувавши найбільш масштабну з часів Другої світової війни міграційну кризу на європейському континенті. Лише офіційно в країнах Європи отримали тимчасовий захист понад 4,8 мільйона українців. Ще щонайменше 4,6 мільйона наших співгромадян зареєструвалися як внутрішньо переміщені особи, переїхавши у безпечніші області всередині країни. І це лише офіційні цифри.

І якщо Європа може розділити виклики, пов'язані із розміщенням та підтримкою українців, які втікають за кордон від війни, то український уряд повинен самотужки знаходити рішення. Не без фінансової підтримки партнерів.

Чи можна говорити про цілісну державну програму підтримки внутрішньо переміщених осіб? Наскільки задекларовані обіцянки влади розходяться із ділом? Чи слід чекати людям допомоги від держави чи розраховувати лише на власні сили? Відповідаємо у тексті.

Недопроведена евакуація

Для уряду проблема вимушеного переселення та забезпечення переселенців дахом над головою є однією із найболючіших. За останні місяці Кабмін кілька разів намагався знайти правильні рішення, але не всі вони були вдалим. Одне із таких – обов'язкова евакуація мешканців Донецької області, яку уряд вирішив провести на початку серпня цього року.

Ця програма зачіпає величезну кількість людей. До початку повномасштабного вторгнення на вільній частині Донеччини проживало близько двох мільйонів людей.

Однак, вже у перші місяці війни хто міг – виїхав на підконтрольну територію України.

Значний відсоток місцевих мешканців примусово депортували до Росії. Тисячі цивільних загинули, зокрема у Маріуполі. На серпень на підконтрольній Україні частині області проживало близько 350 тисяч людей, їх потрібно було евакуювати обов'язково, але не примусово. Відповідальною за проведення евакуації є обласна військова адміністрація, міністерства, військові і правоохоронці, а також Укрзалізниця. Вони мають спільно організувати та перевезти людей в безпечні регіони у центр та захід України.

Обов'язкова евакуація дозволить мінімізувати кількість жертв серед цивільного населення, через постійні удари російських військ по критичній та цивільній інфраструктурі. А також дасть змогу забезпечити евакуйованих доступом до водопостачання, електроенергії та опалення в холодну пору року. Бо тепло, світло та вода на Донеччині фактично відсутні через масштабні руйнування.

Найбільший недолік цього рішення – якість його виконання. За понад три місяці повної евакуації так і не провели. Люди залишилися в своїх домівках попри окупацію та ризик загинути. У Бахмуті, за який вже не перший місяць ідуть жорсткі бої, залишилося 12 тисяч мешканців. Вони змушені обігрівати свої будинки і квартири дровами та буржуйками, оскільки централізованого тепла та електропостачання у місті немає. А у Краматорську, який трохи далі від лінії фронту, після масових обстрілів 5 грудня керівництво міста вирішило злити воду із систем опалення, щоб уникнути масових аварій. Чотири дні люди сиділи без тепла.

Чи можна було примусово вивозити людей із їхніх домівок? Аналітикиня і менеджерка Cedos Ліліана Філіпчук впевнена, що ні, бо Конституція прямо це забороняє. Обов'язкова евакуація не має бути примусовою. А щоб люди охочіше самі виїжджали із деокупованих територій, слід було запропонувати комплексні довготермінові рішення.

“Держава мала б збільшити розміри виплат і загалом доступність допомоги переселенцям. Дуже важливим є також забезпечення житлом на тривалий термін. Це може бути соціальне житло або компенсація оренди. І третє – це можливість

знайти роботу і повноцінно інтегруватися в громадах, які приймають переселенців. Якби ці рішення були запропоновані, ймовірно, більше людей погоджувались би на евакуацію”, – переконана Ліліана.

З початку дії програми вдалося евакуювати понад 30 тисяч мешканців Донецької області. Такі останні узагальнені дані оприлюднило Міністерство з питань реінтеграції 11 листопада. Це значно менше від заявлених урядом у серпні планів. Тоді, нагадаю, віце-прем'єрка Ірина Верещук заявила про плани евакуювати 50 тисяч дітей та 200 тисяч дорослих.

Гроші тим, хто цього потребує

Ще одне важливе урядове рішення – зміна порядку оформлення та виплати державної допомоги переселенцям. Уряд фактично спрямовує допомогу саме тим категоріям переселенців, які її найбільше потребують. І це правильне рішення з огляду на те, що в країні вже близько семи мільйонів внутрішньо переміщених осіб.

Уряд обмежив коло тих, хто має право на допомогу. Тепер її не отримуватимуть особи, які були взяті на облік як внутрішньо переміщені особи до 24 лютого 2022 року. Це переселенці з Криму, Донецької та Луганської областей, які покинули свої домівки в окупації у попередні роки і вже значною мірою інтегрувалися на нових місцях. Раніше це питання було не врегульоване, тому на урядову допомогу могли претендувати й ті, хто вже давно облаштувався в нових домівках.

Тим, кому адаптація далася складніше, уряд готовий надалі виплачувати адресну допомогу для покриття витрат на проживання та комуналку. На підтримку держави можуть розраховувати і ті переселенці, які через повномасштабне вторгнення Росії покинули і нову домівку.

Право на допомогу мають особи, які мешкали на території громад, включених до переліку тимчасово окупованих територій чи районів, де ведуться бойові дії. Для її отримання необхідно подати заяву через портал «Дія» чи особисто занести до органу соцзахисту. Виплату зобов'язані призначити не пізніше, ніж через десять днів після отримання заяви від особи.

Чи запрацює “Прихисток”?

Кабінет міністрів вирішив заохотити громадян надавати прихисток внутрішньо переміщеним особам і готовий платити за це компенсацію. Точної цифри скільки сімей вирішили поділитись домашнім затишком з тими, хто залишився без дому немає, але йдеться щонайменше про десятки тисяч. Уряд в рамках програми “Прихисток” частково компенсуватиме їхні фінансові витрати.

Отримати компенсацію може громадянин України, який безкоштовно надає власне чи орендоване ним житло внутрішньо переміщеним особам. Це мають бути не родичі. Про надання прихистку для переселенців потрібно повідомити виконком своєї громади чи військову адміністрації, заповнивши спеціальну форму. Розмір компенсації первісно складав 450 гривень на людину. Але наприкінці вересня уряд на зимовий період збільшив суму до 900 гривень. Це пов'язано із додатковими витратами на опалення.

Для тих українців, які лише мають намір прийняти переселенців держава створила сайт «Прихисток». Або вони можуть повідомити про свій намір виконком громади. Тоді для них зможуть підібрати переселенців, які потребують житла в тій чи іншій місцевості.

Урядова ініціатива мала б вирішити одразу два завдання: підтримати громадян, які приймають переселенців у власному житлі і заохотити інших українців до цієї ініціативи. Однак, є й недолік – відверто маленький розмір відшкодування не покриває витрат на проживання додаткових людей у помешканні.

Крім того, на компенсацію не можуть розраховувати власники житла, які мають заборгованість за оплату комуналки, та іноземці-власники житла. Уряд просто не дав їм такого права. І це треба виправити. Якою має бути допустима стеля заборгованості може визначити Кабмін. А включення в перелік іноземців розширить кількість потенційних учасників програми.

Жодна ідея уряду не створює ефективних механізмів для забезпечення тимчасовим житлом внутрішньо переміщених осіб. Це

швидше своєрідна форма латання дірок, хоча замість латок мала б бути комплексна державна політика. Бо із наближенням морозів проблема тимчасової домівки для мільйонів українців стає все гострішою (https://lb.ua/blog/nazar_zabolotnyi/539904_znayti_prihistok_yak_uryad_virishuie.html). – 2022. – 21.12).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Борис Малишев, експерт з публічного права і прав людини, доктор юридичних наук, професор

7 необхідних змін до Закону про Бюро економічної безпеки

Бюро економічної безпеки України (далі – «БЕБ») було створено на заміну сумнозвісній податковій міліції. Планувалося що цей орган, по перше, під час досудових розслідувань не буде «кошмарити» підприємців, а по друге, матиме окремий напрям діяльності, пов'язаний із глибокою аналітикою, – для запобігання злочинам у фінансовій та податковій сфері.

Проте в останні місяці серед народних депутатів, бізнес асоціацій та експертного середовища вирують жорсткі дискусії та яскраві емоції, пов'язані із абсолютно незадовільною діяльністю БЕБ. Так, депутати не задоволені наповненням бюджету з боку БЕБ, а бізнес – тим, що БЕБ є непрофесійним та застосовує старі незаконні практики податкової міліції.

Зрештою, це все призвело до створення в середині грудня Тимчасової слідчої комісії ВР з питань розслідування можливих фактів порушень законодавства України посадовими особами БЕБ.

І вже зараз ясно, що будуть напрацьовуватися зміни до Закону про БЕБ. Проте не варто забувати, що абсолютна більшість негативних результатів функціонування БЕБ – це, в тому числі, наслідок необ'єктивної та непрозорої процедури відбору керівника цього відомства. Тому ми підтримуємо ідею проведення повторного конкурсу на посаду керівника БЕБ, але вже за більш якісною і чіткою процедурою.

Нижче зазначено декілька пропозицій важливих змін до Закону України «Про Бюро економічної безпеки України», які, на нашу думку, можуть істотно поліпшити ситуацію із діяльністю БЕБ.

I) Змінити порядок формування конкурсної комісії з обрання голови БЕБ, його заступників та керівників територіальних управлінь і їх заступників наступним чином: три члена комісії визначає Кабмін, а трьох членів – Кабмін визначає на підставі пропозицій міжнародних організацій, які протягом останніх трьох років надавали Україні міжнародну технічну допомогу, в тому числі у сфері запобігання і протидії корупції.

II) Конкурс на вказані вище керівні посади БЕБ має включати в себе три послідовні етапи, на які кандидат допускається за умови успішного проходження попереднього етапу: 1) тестування кандидатів на знання законодавства у сфері діяльності БЕБ; 2) перевірка комісією відповідності кандидатів встановленим критеріям доброчесності, під час якої, у разі рівного розподілу голосів, право переважного голосу мають члени комісії – представники донорів; 3) співбесіда з кандидатами, під час якої кожен член конкурсної комісії за бальною системою оцінює ступінь володіння кожною із переліку необхідних компетенцій.

III) Має бути визначено критерії оцінки конкурсної комісією доброчесності, які базуються на стандарті обґрунтованого сумніву, а також встановлена формула складання рейтингу кандидатів, яка повинна враховувати бали, отримані на тестуванні та на співбесіді.

IV) Встановлено, що БЕБ під час визначення критеріїв ризиків, в рамках застосування ризик-орієнтованого підходу, зобов'язане залучати до цього процесу бізнес-асоціації, недержавні аналітичні центри.

До Бюро економічної безпеки призначили 20 аналітиків та 16 детективів

V) На рівні Закону визначити критерії та методика проведення Кабміном щорічної незалежної оцінки (аудиту) ефективності діяльності Бюро економічної безпеки України, при цьому методика має включати засоби оцінки ставлення бізнес-асоціацій щодо параметрів

ефективності БЕБ; звіт про результати аудиту підлягає оприлюдненню.

VI) На рівні Закону встановити посадові оклади працівників БЕБ.

VII) На рівні Закону запровадити 5 річне обмеження для працівників колишньої податкової міліції працювати в БЕБ (https://lb.ua/blog/boris_malyshhev/540040_7_neobhidnih_zmin_zakonu_pro_byuro.html). – 2022. – 22.12).

Блог на сайті « Судово-юридична газета»

Про автора: Олександр Кухарев, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права та процесу Харківського національного університету внутрішніх справ, викладач Національної школи суддів України

Перерозподіл спадщини – дієвий механізм забезпечення прав спадкоємців в умовах воєнного стану

Аналізується застосування механізму перерозподілу спадщини з урахуванням новітньої практики Верховного Суду. Окреслюються способи та порядок здійснення перерозподілу спадщини, а також проблеми, що виникають при цьому в судовій практиці.

В сучасних умовах широкомасштабної збройної агресії російської федерації проти України та дії воєнного стану в Україні поширеними є випадки пропущення спадкоємцями строку для прийняття спадщини. Це суттєво актуалізує значення механізму перерозподілу спадщини для належного захисту прав спадкоємців.

Згідно зі ст. 1280 ЦК якщо після спливу строку для прийняття спадщини і після розподілу її між спадкоємцями спадщину прийняли інші спадкоємці, вона підлягає перерозподілу між ними. Такі спадкоємці мають право вимагати передання їм у натурі частини майна, яке збереглося, або сплати грошової компенсації.

Перерозподіл спадщини – це повторний розподіл спадщини між спадкоємцями у тому випадку, коли після первісного її розподілу в натурі спадщина була прийнята іншими

спадкоємцями. Здійснення первісного розподілу пов'язане із видачею спадкоємцям свідоцтв про право на спадщину. Якщо ж первісний розподіл спадщини не відбувся, наприклад, у разі, коли спадкоємці прийняли спадщину, але не отримали свідоцтв про право на спадщину, не може бути проведений і перерозподіл спадщини.

Перерозподіл стосується спадщини, яка вже розділена між спадкоємцями в натурі, тобто спадкові відносини припинилися. Аналогічне за змістом положення міститься у правовій позиції Верховного Суду, викладеній в постанові від 20 жовтня 2020 р. у справі № 748/72/20-ц (провадження № 61-13144св20). Тому специфіка такої конструкції, як перерозподіл спадщини, полягає в тому, що вона створює ефект «повернення» до спадкових правовідносин, які на момент перерозподілу припинені.

Положення ст. 1280 ЦК слід тлумачити розширено з метою належного забезпечення та захисту прав спадкоємців. Зокрема, найбільш поширеними випадками перерозподілу спадщини є її прийняття спадкоємцем після спливу встановленого строку, на що і змодельована конструкція відповідної норми. Проте, непоодинокими на практиці є ситуації, коли у первісному розподілі не брали участі малолітні, неповнолітні, недієздатні або обмежені в цивільній дієздатності спадкоємці, які вважаються такими, що прийняли спадщину без спеціального волевиявлення про це в силу ст. 1268 ЦК (презумпція прийняття спадщини). При цьому свідоцтва про право на спадщину отримали інші спадкоємці.

У наведених вище випадках спадкоємці, незважаючи на факт прийняття ними спадщини, можуть задіяти механізм перерозподілу спадщини. Це зумовлено тим, що застосування іншого способу захисту прав спадкоємців буде неефективним. Під ефективним способом необхідно розуміти такий, що спричиняє потрібні результати, наслідки, тобто матиме найбільший ефект по відновленню відповідних прав, свобод та інтересів на стільки, на скільки це можливо. Велика Палата Верховного Суду неодноразово звертала увагу на те, що право

чи інтерес мають бути захищені судом у спосіб, який є ефективним, тобто таким, що відповідає змісту відповідного права чи інтересу, характеру його порушення, невизнання або оспорення та спричиненим цими діями наслідкам (постанови Великої Палати Верховного Суду від 05 червня 2018 р. у справі № 338/180/17, провадження № 4-144цс18; від 30 січня 2019 р. у справі № 569/17272/15-ц, провадження № 14-338цс18; від 19 травня 2020 р. у справі № 916/1608/18, провадження № 12-135гс19).

Саме завдяки повторному розподілу спадщини спадкоємець може здійснити своє право на спадкування.

Правило про перерозподіл спадщини застосовується у разі: визначення спадкоємцеві додаткового строку для прийняття спадщини (ст. 1272 ЦК); визнання заповіту недійсним (ст. 1257 ЦК); визнання свідоцтва про право на спадщину недійсним (ст. 1301 ЦК); визнання договору про зміну черговості одержання права на спадкування недійсним (ч. 1 ст. 1259 ЦК).

У ч. 1 ст. 1280 ЦК закріплено два способи перерозподілу спадщини:

1) передання частини спадкового майна в натурі;

2) сплата грошової компенсації.

Ці способи сформульовані законодавцем так, щоб застосовувати їх не альтернативно, на вибір спадкоємця, а шляхом виключення одного способу іншим. Так, сплата грошової компенсації можлива за відсутності у спадкоємців спадкового майна в натурі через його відчуження.

Верховний Суд у постанові від 30 квітня 2020 р. у справі № 727/1571/15-ц (провадження № 61-47830св18) наголосив, що у разі ж продажу (відчуження іншим способом) спадкового майна особою, на користь якої було видано свідоцтво про право на спадщину, як спосіб захисту інтересів спадкоємців судом може бути застосовано передання їм частки в натурі шляхом перерозподілу майна, що збереглося, або сплати грошової компенсації.

Способи перерозподілу спадщини сформульовані у законі імперативно. Тому не є способом перерозподілу спадщини визнання правочину недійсним. Це пов'язано з

відсутністю підстав для оспорювання договорів, за якими спадкоємці розпорядилися отриманим внаслідок первісного розподілу спадковим майном (купівля-продаж, дарування тощо). Зворотне потягнуло б істотне порушення прав та інтересів не лише спадкоємців, які своєчасно здійснили своє право на прийняття спадщини, а й добросовісних набувачів спадкового майна. Крім того, визнання недійсними зазначених договорів є чинником істотної дестабілізації майнового обороту.

Перерозподіл спадщини завершується видачею нотаріусом нових свідоцтв про право на спадщину та може здійснюватись:

1. Нотаріусом або в сільських населених пунктах – уповноваженою на це посадовою особою відповідного органу місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини на підставі заяв спадкоємців, які дійшли згоди стосовно перерозподілу спадщини (ч. 1 ст. 1300 ЦК). Причому правова природа правовідносин, що виникають при цьому, не є договірною, зважаючи на закритий (вичерпний) перелік договорів, що можуть укладатися у сфері спадкового права.

2. Судом за на вимогу одного із спадкоємців (ч. 2 ст. 1300 ЦК). Перерозподіл спадщини проводиться судом лише у тому випадку, коли між спадкоємцями відсутня взаємна згода щодо внесення змін до свідоцтв про право на спадщину, тобто має місце спір про право. Якщо ж суд здійснюватиме перерозподіл спадщини за наявності згоди між спадкоємцями з цього питання, він виконуватиме невластиві йому функції нотаріату. З цього приводу Верховний Суд у постанові від 06 вересня 2021 р. у справі № 274/1166/19 (провадження № 61-7607св21) підкреслив, що правила ст. 1300 ЦК врегульовують можливість внесення змін до свідоцтва про право на спадщину за умов, відповідно, відсутності (ч. 1) та наявності (ч. 2) спору між спадкоємцями. Якщо спору між спадкоємцями не існує, то питання про внесення змін до свідоцтва про право на спадщину вирішує нотаріус за місцем відкриття спадщини за згодою всіх спадкоємців, що прийняли спадщину. У випадку ж відсутності такої згоди, тобто, за наявності спору, питання

про внесення змін до свідоцтва про право на спадщину на вимогу одного із спадкоємців вирішується судом.

Хоча в окремих випадках суди здійснюють перерозподіл спадщини і за відсутності спору між спадкоємцями. Наприклад, рішенням Петрівського районного суду Кіровоградської області від 26 липня 2021 р. у справі № 941/601/21 було здійснено перерозподіл спадщини. При цьому відповідач – брат позивачки, не заперечували проти позову, тобто сторони мали можливість оформити свої спадкові права в нотаріальному провадженню.

Так саме Київський районний суд м. Полтави своїм рішенням від 12 серпня 2021 р. у справі № 552/3097/21 перерозподілив спадщину між позивачем та відповідачем, хоча останній позов визнав та не заперечував проти запропонованого позивачем розподілу спадщини.

Судовий перерозподіл спадщини здійснюється шляхом застосування такого способу захисту прав спадкоємців, як внесення змін до свідоцтва про право на спадщину. Спеціальний характер цього способу захисту пов'язаний із можливістю його застосування виключно у сфері спадкового права. Невипадково у ст. 16 ЦК, що окреслює загальні способи захисту цивільних прав та інтересів судом, внесення змін до свідоцтва про право на спадщину спадщини не визначене.

Передбачений статтею 1300 ЦК порядок внесення змін до свідоцтва про право на спадщину, є самостійним способом захисту прав спадкоємців (постанова Верховного Суду від 06 вересня 2021 р. у справі № 274/1166/19, провадження № 61-7607св21).

Законодавець у ст. 1280 ЦК застосовує щодо спадщини поняття «розподіл» та «перерозподіл». Ці поняття, незважаючи на зовнішню схожість, не є тотожними. Так, розподіл спадщини завжди передують її перерозподілу. Крім того, при перерозподілі спадщини бере участь більша кількість спадкоємців, ніж при розподілі. А це зумовлює і відповідну зміну розміру спадкових часток кожного з них. Нарешті, внаслідок перерозподілу втрачає силу раніше здійснений розподіл спадщини спадкоємцями.

До вимог про перерозподіл спадщини застосовується загальна позовна давність

тривалістю у три роки (постанова Верховного Суду від 03 червня 2020 р. у справі № 694/1539/17, провадження № 61-42525св18). (<https://sud.ua/uk/news/blog/257117-pererозpodil-spadschini-diyeviy-mekhanizm-zabezpechennya-prav-spadkoyemtsiv-v-umovakh-voyennogo-stanu>). – 2022. – 19.12).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Ольга Решетилова, координатор у Медійна ініціатива за права людини

Закон 8271 відкриє Скриньку Пандори

Цікаво, а за херсонське ТРО і бузковий парк теж судитимемо рядових?

Чи хто там відповідальний? Хто там не проявив достатньо героїзму? Хто там перший залишив позиції?

Підписавши закон, про який просить Валерій Залужний, президент відкриє скриньку пандори, з якої повалить зрада.

Закон не залишить суспільству іншого вибору, ніж як докопуватися до істини у кожній ситуації. Бо йтиметься про долі людей на роки, про репутацію, про правду. А ми цю правду знаємо, бо з 24 лютого ми ведемо ці кейси. Знаємо, де і скільки загинуло, скільки зникло безвісти і чия це відповідальність.

У нас практично готове розслідування по Тошківці. Красиве, з аерозйомкою, з коментарями експертів. Ви думаєте, там винні солдати? Ми його не поспішали публікувати, але тепер доведеться.

У мене збереглась переписка, у тому числі з паном Залужним і його помічниками щодо ситуації в Попасній. Пригадаємо?

А хто це призначив першого командира 110 бригади? Не ТРО, механізованої. Мого любімчика призначили, якого гнали сцяними тряпками з армії, але хтось же його витягнув. І він поклав пів бригади, навіть облік особового складу не вів. Рідним довідки про зникнення безвісти бійців, зв'язок з якими обіравався у квітні, прийшли лише в серпні.

В мене є дуже багато про що розповісти.

І хочу я того чи ні, мені доведеться це зробити. Бо я не дам очорнити імена невинних

людей. Особливо якщо вони вже самі за себе сказати не можуть.

Ви цього добиваєтесь?

Ви хочете, щоб ми почали говорити?

Чи, може, таки варто подивитися на справжні причини низької дисципліни? На провальну роботу центрів комплектації, на неякісну підготовку особового складу або взагалі її відсутність, на відсутність взаємодії між підрозділами, на відсутність морально-психологічного забезпечення, на низькі моральні і лідерські якості багатьох командирів, а відтак відсутність довіри до них? На втому людей, які понад півроку в нелюдських умовах без відпочинку і ротації.

Щоразу, коли я стаю на захист військовослужбовців, мені хтось з ГШ каже, що основа армії – це єдиноначаліє, а я його підриваю. Так ось це «єдиноначаліє» в моєму розумінні – це вертикаль відповідальності. Це найперше відповідальний за все головнокомандувач, і лише в найостаннішу чергу – солдат (https://censor.net/ua/blogs/3388126/zakon_8271_vdkri_skrinku_pandori). 2022. – 20.12).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Ярослав Юрчишин, народний депутат Верховної Ради ІХ скликання

Рада прийняла закон «Про медіа». Що з ним не так?

ВРУ більшістю парламентарів прийняли закон «Про медіа» (ще відомий як «медіакодекс»). Поясню, чому він важливий та чому дана його форма не вирішує проблем, що пов'язані з агітацією та роботою в мережі під час виборів.

Цей законпроект є консенсусом робочої групи, до якої ввійшли представники громадських організацій, Національної ради з питань телебачення і радіомовлення, медіаіндустрії та Національної асоціації мовників. Зареєстрований ще у 2020 році проект довгий час гальмували представники медіа, проте з 24 лютого усі процеси пришвидшилися. В тому числі через те, що належне регулювання

медіа – вимога до нас як уже кандидата на вступ до ЄвроСоюзу.

Після голосування щодо цього ЗП 30 серпня 2022 року (233 голоси «ЗА») робоча група доопрацьовувала проект для забезпечення виконання пункту 6 вимог ЄС щодо кандидатства, зокрема:

закріпили та доопрацювали положення щодо структури власності та фінансової прозорості у сфері медіа;

доопрацювали питання регулювання мовлення громад, з урахуванням рекомендацій експертів Ради Європи;

розширили гарантії захисту дітей від шкідливого контенту;

посилили повноваження регулятора у частині накладання санкцій на суб'єктів у сфері медіа.

У законопроекті відкинули правки від громадського сектору.

Але цього регулювання у законопроекті замало. Змін потребував і Виборчий кодекс України. Тому, у Перехідних положеннях законопроекту містилася низка ключових положень щодо регулювання діяльності медіа під час виборчого та референдного процесу та правил агітації. Їх погодили після консультацій із громадськістю, представниками бізнесу та медіаіндустрії, народними депутатами й представниками державних органів (робоча підгрупа при ВРУ працювала понад рік).

У цих пропозиціях вперше було запропоновано комплексно врегулювати здійснення агітації в інтернеті, визначено поняття прихованої передвиборчої агітації, скасовано так звані «дні тиші», тобто заборону на агітацію у переддень та день голосування, запроваджено можливість подання фінансових звітів про надходження та використання коштів виборчих фондів політичних партій через Реєстр POLITDATA, який адмініструє НАЗК. Останнє нововведення – це якраз моя пропозиція до проекту. За задумом вона покликана сприяти прозорому фінансуванню під час виборчого процесу на різних типах виборів та підзвітності партій та кандидатів перед виборцями.

Проте ці зміни були «знесені» в залі засідання під час розгляду вказаного законопроекту. При

чому, фактично в ультимативному порядку: «ЄС», «Батьківщина» та група Разумкова готові були голосувати за ЗП за умов, що він якраз таки не торкатиметься змін до виборчого кодексу.

Зміни до Виборчого кодексу потрібні вже

Однак важливо врегулювати питання агітації під час виборів та референдуму саме зараз.

По-перше, тому що Нацрада з питань телебачення і радіомовлення отримала повноваження застосовувати заходи реагування за порушення вимог законодавства щодо форми, маркування, порядку поширення (розповсюдження), джерел та порядку фінансування агітації, а також порушення вимог законодавства щодо участі медіа в інформаційному забезпеченні виборів та референдуму. І такі порушення, відповідно до закону «Про медіа», в більшості випадків віднесені до значних порушень, що передбачає стягнення істотних штрафів.

Але правила агітації під час виборів при цьому залишились застарілими, які не відповідають реаліям сьогодення. За таких умов подальше регулювання агітації не буде ефективним. Відповідно обов'язок, який Україна взяла перед ЄС в рамках процесу отримання статусу кандидата, не буде виконаний повністю.

По-друге, запроваджувати такі системні зміни завжди краще завчасно, щоб у зацікавлених сторін була можливість для підготовки та адаптації до нових правил гри.

Який вихід із ситуації?

Висновок такий, що без змін до Виборчого кодексу прийнята законодавча ініціатива не дає необхідного результату та не регулює діяльність ЗМІ під час виборів ефективно. Водночас керівництво «Слуга народу» та керівники ВРУ пообіцяли зареєструвати найближчим часом окремі законопроекти щодо змін до виборчого законодавства і підтримувати його проходження. Це означає, що чинний закон «Про медіа», який уже ухвалили, залишиться без змін, які хотіли впровадити представники громадянського суспільства і я.

Проте в обхід цьому має бути зареєстрований новий законопроект, покликаний врегулювати роботу онлайн ЗМІ, виборчої агітації,

подання фінансових звітів про надходження та використання коштів виборчих фондів. Принаймні, про це мене запевнило керівництво «Слуги народу». Сподіваюся, що наступного разу ініціативу вдасться прийняти без істотних заперечень від деяких сил у парламенті (https://censor.net/ua/blogs/3388393/rada_priyinyala_zakon_pro_meda_scho_z_nim_ne_tak). – 2022. – 21.12).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Євген Дикий, директор Національного антарктичного наукового центру, ветеран АТО

Кувалда 8271

Мабуть, це поки що найважчий мій текст за всю повномасштабну війну.

Сказати, що я вкрай не хотів піднімати ряд питань раніше, ніж ми разом відсвяткуємо Перемогу – це ще висловитись м'яко.

Я і сам весь час наступав собі самому на горло, і переконував так чинити інших – публічно та приватно, всюди де мене готові були почути.

Не трансливав сам, і намагався припинити «розгони» іншими безлічі історій суворой «окопної правди» про «косяки» нашого командування не тому, що то була неправда – навпаки, саме тому що ці історії були правдиві, і обговорення їх видавалось геть не на часі.

У розпал Великої Війни (а ми саме десь посередині її, і це ще не найгірший з можливих прогнозів) вкрай небажано публічно обговорювати будь-що, що ставить під сумнів авторитет військового командування – незалежно від того, цей авторитет заслужений чи не зовсім. Є речі, які мали б лежати «у шухляді» до Параду Перемоги, і лише тоді ставати предметом «розбору польотів».

Але є моменти, коли треба робити вибір, та коли мовчання навіть із найшляхетніших міркувань може призвести до протилежних наслідків, а саме зменшити наші шанси на Перемогу. І на жаль, наразі один із таких моментів.

Всі ми пам'ятаємо криваву кувалду, якою «вагнерівці» мотивували свого полоненого побратима більше ніколи не здаватися у полон.

Наразі українські генерали вимагають собі такої ж кувалди, тільки освяченої законом.

Під тиском генеральського авторитету парламентарі, які за унікальними винятками ніколи не були у шкурі рядового солдата на війні, проголосували за надання їм цієї кувалди.

Проголосували прискорено, без паузи між першим та другим читанням – генерали дуже поспішали, кувалда потрібна їм от прямо зараз, під новорічну ялинку.

Наразі між генеральськими рученнями та руків'ям кувалди лишився лише один запобіжник – президентське вето. Шанс на нього ще існує, хоч тоне з кожною годиною, і саме тому я пишу ці рядки.

Якщо законопроект 8271 набуде сили закону, всі ті, хто реально, у окопах а не у тилкових штабах, захищає нас з вами, водночас опиняться поза будь-яким правовим захистом.

Будь-яке невиконання наказу, поза розглядом пом'якшуючих та загалом супутніх обставин, автоматично призводитиме до тривалого ув'язнення, в умовах, коли захистити себе у суді на закритих засіданнях військового часу в принципі нереально.

Підкреслю: тяжким злочином із неминучим ув'язненням стане будь-яке невиконання будь-якого наказу – в тому числі наказів відверто дебільних, самогубчих, некомпетентних, таких для виконання яких у підрозділу фізично немає ресурсів тощо.

Ітак, я не хотів про таке говорити до Перемоги, але я знаю приклади всіх перелічених вище типів наказів, притому не те що не поодинокі – йдеться саме про системну проблему якості нашого командування та «отців– командирів».

Дисклеймер для особливо тупих: ніщо сказане тут та далі не є і не може трактуватись як звинувачення ВСІХ українських офіцерів у некомпетентності, тупості тощо. І ні в якому разі не ставить під сумнів наявність у ЗСУ тисяч розумних, чесних, мужніх, досвідчених бойових командирів. Якби це було не так, навряд чи я б мав можливість сидіти у тилу та писати ці рядки, а ви їх читати.

Проблема у тому, що у ЗСУ є ДАЛЕКО НЕ ЛИШЕ розумні, чесні, мужні, досвідчені бойові командири. І число тупих «чобіт», вихованих у тій самій радянській військовій традиції, що і орківські полководці, м'яко кажучи не мале (і це я ще намагаюсь таки зберегти рештки самоцензури воєнного часу...).

Традиції совкової орди включають і таке само ставлення до життя людини, яке ми наразі бачимо на прикладах самогубчих штурмів Бахмута хвилями «чмобіків», і оцінку солдата або як витратного матеріала, або як безсловесної скотини, з якою треба саме так і поводитись.

Це стосується не тільки солдата – загалом вниз по вертикалі у совку передається лише наказ на виконання, а нагору – лише рапорт про беззастережне виконання наказу та про «все чудово!» – байдуже, як справи насправді.

У «захальних книжечках» будь-кого, бодай трохи близького до фронту, є безліч історій про цей геніальний стиль командування і про його наслідки. Ми всі абсолютно свідомо не даємо цим «книжечкам» хід до Параду Перемоги. Але здається тепер від мовчанки буде більше шкоди, чим користі.

Право наших бійців на життя, свободу та справедливий суд навіть в час війни важить більше, аніж авторитет генералів, насправді здобутий переважно не їхнім «генієм полководців», а саме цими рядовими бійцями, їхнім небаченим, безпрецедентним героїзмом – виявленим коли завдяки, а коли і практично всупереч наказам.

Щоб зрозуміти, чому закон 8271 є настільки страшним та неприйнятним, слід зокрема зрозуміти, КОМУ саме дають в руки страшну кувалду, здатну переламати життя кожного бійця.

Слід прийняти реальність, в якій у нас можна було дослужитись до полковника та навіть до генерала, жодного дня не проживши у шкурі рядового солдата, сержанта чи молодшого офіцера на війні, тобто почати реальний бойовий шлях (не вислугу!) одразу щонайменше комбатом, а незрідка комбригом.

Я бачив таких комбригів, витягнутих «з нафталіну» через брак кадрів у військовий

час, бачив як вони «командують» з бригадного ППД за сотні кілометрів до фронту, навіть не намагаються з'їздити хоча б на батальйонні ППД (які ще теж не «нуль», але хоч якось до фронту наближені), натомість знаходять час бігати «на цирлах» по приймальнях впливових бізнесменів з більш ніж сумнівною репутацією та «рішати питаннячка».

Я наслухався від них такої дурні та ахінеї, що в мирний час просто не витрачав би свій час на вислуховування подібної маячні – але ж у військовий час саме ці люди мають всю владу, і у цій своїй владі стають пихатими та впертими у бідь-яких твердженнях, навіть абсурдних.

Я бачив, як саме такі комбриги без жодного дня бойового досвіду відсторонювали та знімали з посад реальних бойових комбатів, бо ті були занадто самостійні, а потім зачищали всіх «пов'язаних з ними осіб» – тобто досвідчених ветеранів. І ключовою претензією була саме неготовність досвідчених ветеранів виконувати будь-який наказ некомпетентного тилового «геніаліссімуса».

Втім, крім «нафталінових комбригів» знаю і про «юних полководців», які за віком та бойовим досвідом мали б максимум командувати взводом, натомість посилали на дурну смерть цілі батальйони. І можу лише припускати, що такі невідповідні досвіду повноваження якось скориговані з тим, що прізвища юних комбатів збігались із деякими з прізвищ відомих генералів.

Саме описаним вище типажам нафталінових та юних «полководців» потрібний закон 8271 – смертоносна кувалда, яка має замінити для них відсутній авторитет у бійців.

Справжній бойовий командир не потребує такого закону – він мотивує бійців інакше, зокрема своїм прикладом. І така мотивація працює зазвичай значно краще.

А ще бойовий командир розуміє реальні можливості свого підрозділу, і те, які накази хоча б в теорії, напругою всіх сил, можливо виконати, а які – нереальні відпочатку.

Але то розуміє бойовий командир. Натомість я бачив бойових командирів, які пройшли вогонь та воду на фронті, але виходили на межі божевілля після поневірянь по тилових штабах.

«УПА – українська паперова армія» перемолочила не одного такого командира, і не один боездатний підрозділ було безпідставно розформовано, або ж перепідпорядковано для виконання геть невластивих завдань.

Я бачив, як «цвяхи забивали мікроскопами» – кидали підрозділи спецури, заточені на роботу за лінією фронту та інші дійсно професійні речі, затикати дірки у піхотних окопах, або з криком «ура!» прориватись крізь ворожі траншеї. І це не те що не виняток – таких проявів командного дебілізму тільки я знаю десятки, а моя компетенція в цих питаннях як ви розумієте дуже обмежена.

Так от, командир підрозділу «спецури», який спробує пояснити тиловим генералам, що не для того стільки сил вклав у підготовку дійсно нерядових бійців, щоб тупо покласти їх в першому ж бою у бездумній лобовій атаці, тепер має вибір – угробити підрозділ, чи сісти не менш ніж на 7 років.

Схожий вибір змушений буде робити і рядовий піхотинець, який часто-густо відсидів у окопах від півроку і більше, не зрідка всі ці довгі 9-10 місяців, у відпустці не бував жодного разу, а на ротації «відпочивав» тільки коли втрати у підрозділі настільки зашкалювали, що його доводилось вивести на термінову докомплектацію.

Вижити і продовжувати воювати за таких умов (а ще й коли ти мирний «мобік» без жодного попереднього військового вишколу, а таких у нас на фронті абсолютна більшість) – вже насправді подвиг. Цей подвиг виснажує, забирає всі сили, і з кожним місяцем без ротації цих сил все менше.

І коли такий виснажений боець чесно каже, що якщо вже його нікому замінити, то він далі здатний тримати оборону у залитих водою та заморожених зимою окопах, але вже не має сил підриватися на штурм та атаку – це не злочин, а об'єктивна реальність, хоч звісно ж сумна.

Тепер за зізнання у такій реальності солдат має сісти щонайменше на 3 роки – правда, заслужена нагорода від тилової Батьківщини?

Накази бувають дуже різні, і відмова від їх виконання також буває дуже різною.

Навіть залишення позицій – найбільша проблема, яку за генеральським задумом має вирішити закон 8271 – не завжди однаково злочинне. Інколи якраз вчасне не залишення позицій, яке призведе до неминучої та не виправданої загибелі особового складу, є набагато тяжчим злочином.

Так, це не чорне та біле, і самовільне залишення позицій дійсно буває простим проявом боягузтва, за яке потім платять життям бійці інших підрозділів, або ж через які доводиться залишати цілі міста, які ще могли б триматись (як то сталося із Лисичанськом після хаотичного відступу у Золотому та Гірському). Але це не завжди так, і не зрідка відступ без наказу є єдиним способом уникнути тупої не виправданої смерті через те, що накази віддає хтось недостатньо компетентний.

Наразі суд має можливість розбиратися в тому, хто за яких обставин залишив позиції, і відповідно призначати жорсткішу чи м'якшу кару. Закон 8271 робить відповідні статті Кримінального Кодексу повним аналогом сталінського наказу 227 «Ні шагу назад!».

Доречі про м'якшу кару. Бойовим командирам добре відомо, що боєць – новобранець чи навіть цілий підрозділ, який раз піддався паніці, з переляку втік чи не виконав наказ, але потім оговтався і присоромлений повернувся назад на позиції, зазвичай далі воює як чортяка, щоб очистити сумління та чесно дивитись у очі побратимам. Сором перед товаришами – значно кращий мотиватор, аніж тюремний термін, і принцип «покаянного грішника, який вартий трьох праведників» тут цілком життєздатний.

Нинішні вироки із відстрочкою виконання покарання – чудова судова практика саме для таких випадків. Її скасування м'яко кажучи не покращить особовий склад воюючих підрозділів, натомість наповнить тюрми боєздатними солдатами, які замість продовження війни будуть сидіти на зонах та на ший платників податків.

Ну а потім, коли смажений півень дзьобне у дупу, ті самі наші генерали підуть по зонах звільняти цих бійців достроково та повертати на фронт – вже косити під «вагнера», так до кінця...

Загалом про все це можна писати і писати, особливо якщо зняти всі табу на обговорювання тем та кейсів (в цьому тексті я ще більш ніж стримуюсь, повірте...). Але гадаю що розумному вже і так давно досить.

Резюмую:

– Навіть у час «Хімарсів» та іншої «вундервафлі» основою армії лишається рядовий боєць – піхотинець, переважно нічому не навчений наперед «мобік», який місяцями виживає у окопній багнюці і виносить на собі головний тягар цієї війни.

– Генерали, більшість з яких не мають досвіду війни в ролі простого солдата чи молодшого командира, які, нагадаю, вповні прогавили підготовку до цієї війни, і чий авторитет значною мірою утворився саме за рахунок героїзму оцих самих простих солдатів, вирішили що наразі героїзм бійців недостатній для їхніх амбітних планів, і його треба простимулювати «пригожинською кувалдою» – законом 8271.

– Легалізація цієї кувалди практично позбавить бійця будь-якого судового захисту, та віддасть його на поталу командирам у небаченому до того в нашій армії масштабі, подібно до порядків у орківській орді.

– Вказану кувалду передбачається дати до рук як реальних бойових командирів (яким вона абсолютно не потрібна), так і дуболомів пострадянської офіцерської школи, які прагнуть нею замінити відсутній авторитет у бійців.

– Єдиний шанс зупинити це скочування нашого героїчного і дуже народного війська одразу на кілька кроків в бік совка та оркостану – президентське вето, бо нардепів генерали вже «прогнули».

– Шанс на вето є, бо відповідна петиція за першу ж добу вже набрала необхідні 25 тисяч підписів, і продовжує їх набирати (наразі вже 33,4 тисячі). Лінк на петицію у першому коменті, прошу підписувати та максимально розшерювати.

– Президентові буде вкрай нелегко вибрати між рядовими бійцями у окопах, чий голос у Ставці напряму не звучить, та голосами авторитетних генералів, які власне саме у Ставці всю цю війну воюють, і щодня доповідають Верховному своє бачення картини на фронті.

– Отже, саме ми маємо стати тим голосом, який стане достатньо гучним, щоб його таки почули і на нього зважили. Ми вже не раз доводили, що таке вміємо, і наразі потреба у цьому вкрай висока.

Якщо ми, тилова Україна, не здатні захистити наших захисників від свавільної розправи у власній країні, то чи варті ми тоді, щоб вони захищали нас від сваволі зовнішнього ворога? Для мене відповідь очевидна (https://censor.net/ua/blogs/3388404/kuvalda_8271). – 2022. – 21.12).

Блог на сайті «Zaxid.Net»

Про автора: Андрій Уський, генеральний директор компанії Resident Development

Зовсім не на часі, або Кілька слів про містобудівну реформу.

Чому містобудівна реформа свідчить про наближення до перемоги у війні?

Останні кілька тижнів Україну «трусить» не тільки від воєнних новин. Звісно, щодня гинуть наші хлопці на фронті, і даємо гідну відсіч росіянам – і це справа не просто номер один у списку, а взагалі основа. Як побічний наслідок – руйнування інфраструктури і зокрема знищення енергетичного обладнання. Але є ще два слова, які спричинили серйозні хвилі у суспільстві, і це «містобудівна реформа».

Зачинателі цього діла пояснюють: мовляв, саме зараз час побороти корупцію у будівельній галузі. І розібратися із нечистими на руку чиновниками. Місцем «гніздування» таких зловмисних спритників нардепи-автори вказують кабінети здебільшого місцевих посадовців. Буцімто, якщо забрати у них контроль над будівництвом – то буде все гаразд, а галузь розквітне. І задля такого процвітання містобудівну реформу «пхають» просто чорно у ці дні. Процес прийняття закону обріс скандалами і дивовижними чутками про не менш неймовірні суми, імена та деталі, які просто не залізуть у голову людині в країні, де іде війна. Наприклад, у певних середовищах обговорюють ціну дозволу по 10 доларів за квадратний метр...

Водночас у місцевому самоврядуванні вказують на помилкову поспішність прийняття такої реформи. Зокрема, мери українських міст уже звернулися до президента. Їхня заява каже: пропонуваній закон закону нівелює електронну систему регулювання містобудування, адже відсутня відповідальність реєстраторів за невиконання чи порушення закону. А ще, наголошують мери українських міст, містобудівна реформа у разі прийняття може легалізувати та стимулювати самовільне будівництво. Справді, у теперішній редакції є норма: якщо суд визнає будівництво незаконним, то його вартість має бути відшкодована... з місцевого бюджету! Навіть для України, додаю ремарку від себе, такий поворот аж занадто крутий))) Ну, а незаконне будівництво ДО набрання чинності законом втратить дві букви «НЕ» і стане легальним. Дивовижно, чи не так? Про те, що виключно державна функція контролю та нагляду за забудовниками перейде до бізнесу, годі й казати...

Як вишенька на цьому «торті» – контроль за будовами місцевого самоврядування та громадськості обмежується. Власне на цій нормі хотілося би наголосити насамперед із точки зору мешканця громади, міста. Адже така норма виглядає суттєвим обмеженням громадських прав. Бо чи дійде до вищих інстанцій інформація про порушення, як ці «помилки» осмислять нові контролери – нараз невідомо. Втім, із історії розвитку будівельного бізнесу в Україні можна зробити гіркий висновок, що усе може мати чималу корупційну основу...

Звісно, ми як забудовники вважаємо: чесним нема про що хвилюватися. Не було проблем у стосунках із місцевими посадовцями та контролерами, адже просто-напросто виконувати усі норми та правила будови чи не єдиний шлях до успішної та без труднощів роботи. Звичайно, не усе нам подобалося, не з кожною нормою (велика частина яких написана ще років 50 тому) ми погоджуємося. Але усі свої побажання та зауваження ми завжди комунікували із місцевими посадовцями – і саме в діалозі народжуються корисні для громади проєкти.

Підсумовуючи, назагал хочу підтримати місцевих посадовців, зокрема львівських, у їхніх застереженнях щодо містобудівної реформи. Занадто усе виглядає підозріло... І не на часі: адже нас насамперед має цікавити війна. Ну, якщо зміни – то справді якісні. І під пильним контролем громадськості та українців. Бо тишком-нишком та без чітких

пояснень – вибачайте, але то мабуть до іншої країни.

PS: Містобудівна реформа добра лише із одного боку – як показник стану справ. Мабуть, коли приймають такий закон, перемога вже поряд?(https://zaxid.net/zovsim_ne_na_chasi_abo_kilka_sliv_pro_mistobudivnu_reformu_n1554950). – 2022. – 22.12).

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ
№ 20 (242) 2022**

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів
Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

Редактори:
А. Берегельська, Я. Маленко

Комп'ютерне верстання:
Н. Крапіва

Підп. до друку 28.12.2022
Формат 60x90/8. Обл.-вид. арк. 4,87.
Наклад 21 пр.
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, Голосіївський просп., 3
siaz2014@ukr.net